www.gazikitabevi.com.tr • info@gazikitabevi.com.tr

İLGİLİ MAKAMA

Gazi Kitabevi Ticaret Limited Şirketi, 1984 yılında Ankara'da yayın hayatına başlamıştır. Günümüze kadar 2.000'in üzerinde eser yayımlamıştır. Doçentlik Başvuru şartlarında belirtmiş olduğu kriterlere göre **Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler, Hukuk, Spor Bilimleri, Filoloji ve Fen Bilimleri** alanında "Uluslararası Yayınevi" olma özelliğine sahiptir. Doçentlik Başvuru şartlarında belirtilen kriterlere göre uluslararası yayınevi olma ölçütü :

- En az dört yıldır uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten,
- Yayımladığı kitaplar dünyanın bilinen üniversite kütüphanelerinde yer alan ve aynı alanda farklı yazarlara ait en az yirmi kitabı olan yayınevidir.

Yayımlamış olduğu eserler dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan Worldcat.org'da indekslenmektedir. Yurtdışında ilk 500 sıralamasına girmiş üniversitelerin kütüphanelerinde de birçok yayını bulunmaktadır. Yurtdışındaki üniversite kütüphanelerinde bulunan yayınlarımızın bir kısmı ekte yer almaktadır.

Gazi Kitabevi Ticaret Limited Şirketi, 36 yıldır düzenli faaliyet gösterdiği yayıncılık sektörünün önde gelen markalarından biri olan, akademik camiada etkinliği ve saygınlığı bulunan ayrıca ÜAK'ın belirttiği kriterleri taşıyan "ULUSLARARASI AKADEMİK BİR YAYINEVİDİR."

Saygılarımızla…

Genel Müdür
Suavi SARI

Dögol Caddesi No: 49/B Beşevler/ANKARA • Tel: (0.312) 223 77 73 – 213 32 82 Faks: (0.312) 215 14 50
Bahçelievler Mah. 53. Sok. No:29 Çankaya/ANKARA • Tel: (0312) 223 77 73 – 223 77 17

FARKLI YURTDIŞI ÜNİVERSİTELERİNDE BULUNAN YAYINLARIMIZDAN BAZILARI			
KİTAP ADI	**YAZARI**	**BULUNDUĞU ÜNİVERSİTE**	**LİNK**
Sazın ve sözün sultanları : yaşayan halk şairleri	R.G.Saluk-F.A.Turan	University of Toronto	https://search.library.utoronto.ca/search?N=0&Nr=p_oclc_id:976450886
Tedrisat mecmuası'ndan uygulama okulu'nda yapılmış ders örnekleri	Güray Kırpık; Şahin Oruç	Indiana University Bloomington	https://iucat.iu.edu/catalog?search_field=advanced&ISBN=748678661
II.Meşrutiyet Öncesi osmanlı Rüşdiyeleri	Uğur Ünal	Harvard University	https://hollis.harvard.edu/primo-explore/search?tab=books&search_scope=default_scope&vid=HVD2&query=lsr02,contains,918948756
Türkmen bahşılık geleneği	İhsan Kalenderoğlu	Univ of Toronto at Downsview	https://search.library.utoronto.ca/search?N=0&Nr=p_oclc_id:858431972
Tarım sektöründe kadın emeği	Işıl Alkan	University of Chicago	https://www.worldcat.org/title/tarm-sektorunde-kadn-emegi-carsamba-ovas-gundogdu-ve-damlatas-koylerinde-fndk-celtik-ve-sebze-uretimi-ozelinde-bir-irdeleme/oclc/1113889891&referer=brief_results
Mavi elma : Türkiye-Avrupa ilişkileri	Ozan Örmeci; Hüseyin Işıksal	University of Michigan	https://search.lib.umich.edu/catalog?&library=All+libraries&query=isn%3A973930344
Sözlükbilimi Yazıları	Erdoğan Boz	Columbia University	https://clio.columbia.edu/catalog/SCSB-1641879?counter=5
Açıksöz gazetesine göre Kastamonu istiklâl mahkemeleri	Eyüp Akman	New York University	https://getit.library.nyu.edu/resolve?&ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info:ofi/enc:UTF-8&ctx_tim=2019-03-03T05%3A35%3A17IST&url_ver=Z39.88-2004&url_ctx_fmt=infofi/fmt:kev:mtx:ctx&rfr_id=info:sid/primo.exlibrisgroup.com:primo-nyu_aleph000073823&rft_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:book&rft.genre=book&rft.jtitle=&rft.btitle=A%C3%A7%C4%B1ks%C3%B6z%20gazetesine%20g%C3%B6re%20Kastamonu%20istikl%C3%A2l%20mahkemeleri&rft.aulast=Akman&rft.aufirst=Ey%C3%BCp,&rft.auinit=&rft.auinit1=&rft.auinitm=&rft.ausuffix=&rft.au=Akman,%20Ey%C3%BCp,%201975-&rft.aucorp=&rft.volume=&rft.issue=&rft.part=&rft.quarter=&rft.ssn=&rft.spage=&rft.epage=&rft.pages=&rft.artnum=&rft.pub=Gazi%20Kitabevi&rft.place=Be%C5%9Fevler,%20Ankara&rft.issn=&rft.eissn=&rft.isbn=9758895532&rft.sici=&rft.coden=&rft_id=info:doi/&rft.object_id=&rft.primo=nyu_aleph000073823&rft.eisbn=&rft_dat=%3

			Cnyu_aleph%3E000073823%3C/nyu_aleph%3E%3Cgrp_id%3E544575189%3C/grp_id%3E%3Coa%3E%3C/oa%3E%3Curl%3E%3C/url%3E&rft_id=info:oai/&req.language=eng
Mekanın siyasallaşması	Servet Karabağ	Ohio State University	https://library.ohio-state.edu/search/o57288928
İran : değişen iç dinamikler ve Türkiye-İran ilişkileri	Soyalp Tamçelik.	Harvard University	https://hollis.harvard.edu/primo-explore/fulldisplay?context=L&vid=HVD2&search_scope=everything&tab=everything&lang=en_US&docid=01HVD_ALMA212173783920003941
Avrupa Birliği 2020 stratejisi ve Türkiye	Hasan Türe; Seyyide Doğan; Deniz Koçak	Columbia University in the City of New York	https://clio.columbia.edu/catalog?search_field=all_fields&q=on1120750039
Yeşil finans ve muhasebe: Teori ve uygulama	Uğur Sevim	Princeton University Library	https://catalog.princeton.edu/catalog?q=oclc_s%3A1111727966
Eski Anadolu Türkçesi	Gürer Gülsevin; Erdoğan Boz	Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt / Zentrale	https://www.worldcat.org/title/gurer-gulsevin-erdogan-boz-eski-anadolu-turkcesi/oclc/8255470856&referer=brief_results
Uğru ile kadı hikâyesi : Kastamonu nüshası	Eyüp Akman	Toronto University	https://search.library.utoronto.ca/details?10367802&uuid=58a6583c-8907-4d72-b967-919a57c268f1
Aymazlığın sonu : geleceği tehlikede bir ulus	Vahit Bademci	University of Utah	https://utah-primoprod.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/search?vid=UTAH&lang=en_US&tab=everything&mode=Basic&onCampus=false&displayMode=full&bulkSize=10&highlight=true&dum=true&search_scope=UUU_ALMA&query=isbn,exact,9757313173
Devlet-i 'Aliyye'nin taşra yönetimi : sancak kanunnâmelerinden örnekler (Rodos, Prizrin, İskenderiye, Çemişgezek, Antep, Kütahya ve Tarsus Kanunnâmeleri)	İsmail Özçelik	University of Oxford	http://solo-prd.bodleian.ox.ac.uk/primo_library/libweb/action/display.do;isessionid=09895776FF19316F4B3749F9DFEFA3FC?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=oxfaleph020879108&indx=1&recids=oxfaleph020879108&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&vid=OXVU1&dscnt=0&vl(freeText0)=6053444111&dstmp=1551610697523
Kadı Burhanettin ve şiiri	Ömer Demirbağ	Washigton University	https://alliance-primo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=CP71204297950001451&context=L&vid=UW&lang=en_US&search_scope=all&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=lsr02,contains,880374270&sortby=rank

Kıbrıs'ta mizah gazetesi Akbaba : günümüz Türkçesine aktarılması ve değerlendirilmesi	Soyalp Tamçelik, Mustafa Kemal Kasapoğlu	Duke University	https://find.library.duke.edu/catalog/DUKE007801776
Türkiye'de mali disiplin sorunu: kamu açıkları ve borçlanmanın sürdürülebilirliği : (1988-2000 dönem analizi)	Mustafa Sakal	Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt / Zentrale	https://lhhal.gbv.de/DB=1/LNG=EN/CLK?IKT=12&TRM=487462890
Meclis soruşturması önergeleri : 1982'den 2015'e önerge metinleri	Hilmi Can Turan	Berkeley University	http://oskicat.berkeley.edu/search/o959552632
Çağdaş Uygur edebiyatı tarihi	Neşe Harbalioğlu	NUKAT Center of the University	http://katalog.nukat.edu.pl/lib/item?id=chamo:4117890&fromLocationLink=false&theme=nukat
Urfa Ermenileri: (Sosyal-siyasi ve kültürel hayat)	Halil Özşanlı	Michigan University	https://search.lib.umich.edu/catalog/record/016283926?&library=All+libraries&query=isn%3A852991295
Kastamonu Vilâyeti sâlnâmelerine göre Araç ve Mergüze (İhsangazi) : 1869-1903	Eyüp Akman	Universitätsbibliothek München	https://opac.ub.uni-muenchen.de/TouchPoint/start.do?Query=1035%3d%22BV036095202%22IN%5b2%5d&View=sunrise&Language=de
Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bir Nehcü'l-ferādīs	Ergün Acar	University of Pennsylvania	https://franklin.library.upenn.edu/catalog?utf8=?&search_field=isxn_search&q=6053446416
Tarihi gerekçeleriyle harf inkılabı ve kazanımları	Cengiz Dönmez	Indiana University	https://iucat.iu.edu/catalog?search_field=advanced&ISBN=676825086
Sivas İli ve yöresi ağzıları : (etnik yapı-inceleme- metinler- sözlük)	Necati Demir; Ülker Şen	Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen	https://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/LNG=EN/CLK?IKT=12&TRM=83300087X
Başkurt Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde yalancı eş değerler	Habibe Yazıcı Ersoy	Cornell University	https://newcatalog.library.cornell.edu/catalog/8552220

Türkiye Türkçesinde Kelime Tahlilleri	Feyzi Ersoy	National University of Singapore	http://nus.summon.serialssolutions.com/search?s.q=gazi%20kitabevi&s.fvf%5B%5D=ContentType,Newspaper%20Article,t&s.fvf%5B%5D=ContentType,Book%20Review,t#!/search?ho=t&fvf=ContentType,Newspaper%20Article,t%7CContentType,Book%20Review,t&l=en&q=gazi%20kitabevi
Türkiye Türkçesinde A+ Durum Biçim Birimi	Erdoğan Boz	The University of Hong Kong	https://julac.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/search?vl(freeText0)=gazi%20kitabevi&mode=Basic&vid=HKU&search_scope=My%20Institution&displayMode=full&bulkSize=20&highlight=true&dum=true&query=any,contains,gazi%20kitabevi&displayField=all
Osmanlı Türkçesi araştırmaları	Yusuf Akçay	McGill University	https://mcgill.on.worldcat.org/search?datasource=library_web&search_field=all_fields&search=true&database=all&scope=wz%3A12129&func=find-b&find_code=WHD&find_code=WHD&find_code=WHD&q=&topLod=0&queryString=gazi+kitabevi&find=Go#/oclc/878119359
Ortaçağ'da Urfa : efsane, tarih, inanç, bilim ve felsefe kenti	Abdullah Ekinci	Kyoto University	https://kuline.kulib.kyoto-u.ac.jp/?action=pages_view_main&active_action=v3search_view_main_init&op_param=srhRevTagFlg%3Dtrue%26words%3Dgazi%2520kitabevi%26sortkey%3Dstitle%26sorttype%3D%26listcnt%3D50%26startpos%3D%26fromDsp%3Dcatsre%26searchDsp%3Dcatsre%26initFlg%3D_RESULT_SET%26hitcnt%3D%26searchsql%3D%26combsearch%3D%26searchhis%3D%26akey%3D%26fct_gcattp%3D%26fct_auth%3D%26fct_pub%3D%26fct_year%3D%26fct_cls%3D%26fct_sh%3D%26fct_lang%3D%26fct_holar%3D%26fct_campus%3D%26fct_tag%3D%26fct_range_year%3D%26fct_stamp%3D%26fct_user1%3D%26fct_user2%3D%26fct_user3%3D%26fct_user4%3D%26fct_user5%3D&block_id=286&tab_num=0&search_mode=null#catdbl-BB04137611

TÜRKİYE TÜRKÇESİ
II
BİÇİMBİLGİSİ
Editör
Prof. Dr. Erdoğan BOZ
1. BASKI

TÜRKİYE TÜRKÇESİ
II
BİÇİMBİLGİSİ

TÜRKİYE TÜRKÇESİ
II
BİÇİMBİLGİSİ

Editör
Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Yazarlar
Dr. Nazmi ALAN- Dr. Fatih DOĞRU
Dr. Bilal UYSAL- Dr. Ezgi ASLAN
Dr. Duygu KAMACI GENCER- Dr. Serdar KARAOĞLU

1. Baskı

Gazi Kitabevi

ISBN : 978-605-344-765-8

Baskı : Eylül 2018

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı
Özlem Nur KALEÖZÜ

© Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti'ne aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

Merkez	**Mağaza**
53. Sok. No: 29 Bahçelievler / ANKARA Tel: (0312) 223 77 73- 223 77 17 Faks: (0 312) 215 14 50	Dögol Caddesi No: 49/B Beşevler / ANKARA Tel: (0 312) 213 32 82 - 213 56 37 Faks: (0 312) 213 91 83

info@gazikitabevi.com.tr • www.gazikitabevi.com.tr

Baskı
İlksan Matbaası Ltd. Şti.
İvedik Org. San. Bölgesi Ağaç İşleri San. Sit.
521. Sok. No: 35 İvedik / ANKARA
Tel: (0312) 394 39 55

ÖNSÖZ

Türkiye Türkçesinin biçimbilgisi üzerine yazılmış onlarca eser varken niçin böyle bir çalışma yapıldığı akla gelebilecek bir sorudur. Akademik çalışmalar için sanırım artık şu gerçeği kabul ediyoruz. Aynı sahada çalışan bilim adamları çok farklı paradigmalara sahip olabiliyorken okuyucular yani bir konuda bilgilenmek isteyenler de giderek çeşitlenmektedir. Bu nedenle bir konuda birbirinden az çok farklı eserlerin yazılması aslında bir gerekliliktir.

Böyle bir eserin yazılmasının temel amacı, birden çok yazarın bir araya gelerek farklı paradigmaları birleştirip alana yeni bir soluk getirmektir. Bunu yaparken yazarlar asla iddialı değildirler, yalnızca alana mütevazı bir katkı sunmayı amaçlamaktadırlar. Bu noktada belli sayıda okuyucuya ulaşıp onların isteklerine cevap verebilirlerse görevlerini yapmış sayacaklardır.

Bölüm yazarlarının kullandıkları terim, tanım ve tasniflere; bundan başka konuyu işleyiş biçimleri ve değerlendirmelerine genel olarak müdahale edilmemiştir. Elden geldiğince kitap bütünlüğünü sağlamak için küçük düzeltmeler yapılmıştır. Bununla birlikte yazarların birçok yönden ortak bir paradigmaya sahip olduklarını belirtmekte yarar var.

Çalışmamız çoklu katılımla gerçekleştirildiği için kitap bütünlüğünü bozacak kimi tekrarlar ve hatta kimi çelişkilerin olması ihtimal dâhilindedir. Bunların bir kısmı zorunluluktan kaynaklansa da bir kısmı düzeltilmeye muhtaçtır. Bu konuda değerli okuyucuların katkılarını beklemekteyiz.

Kitabın içeriği hazırlanırken, daha çok lisans öğrencilerinin yararı gözetilerek, bölüm içi veya sonlarına teorik bilgiyi görünür hâle getiren tablolar eklenmiştir. Bundan başka konunun daha iyi anlaşılabilmesi için her bölüm sonuna yirmişer adet çoktan seçmeli değerlendirme sorusu yerleştirilmiş ve açıklamalı cevap anahtarı ilave edilmiştir.

Eserin ortaya çıkmasında büyük katkısı olan bölüm yazarı değerli öğrencilerime ve Gazi Kitabevi çalışanlarına teşekkür ederim.

Editör

Erdoğan Boz
Eskişehir, Eylül-2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **V**
TABLO LİSTESİ ..... **XI**
ŞEMA LİSTESİ ..... **XIII**
ÇİZİM LİSTESİ ..... **XV**
A. KISALTMALAR ..... **XVII**
B. İŞARETLER ..... **XVIII**
GİRİŞ **1**
1. Terimler ve Tanımlar 1
2. Tasnifler 3
TÜRKİYE TÜRKÇESİ BİÇİMBİLGİSİ **11**
I. İŞLETİMLİKLER 11
1.Ad İşletimi (Biçimbirimler-İşlevler) 11
1.1. Sözcük Türünü Değiştirmeyen Biçimbirimler 11
1.1.1. Ad-Eylem Bağlantısı Kuran Biçimbirimler 11
1.1.1.1. Durum İşlevleri 12
1.1.1.1.1. Yalın (Özne) 12
1.1.1.1.2. Yönelme 13
1.1.1.1.3. Bulunma 17
1.1.1.1.4. Ayrılma 20
1.1.1.1.5. Yükleme (Nesne) 26
1.1.1.1.6. Birliktelik 28
1.1.2. Ad-Ad Bağlantısı Kuran Biçimbirimler 31
1.1.2.1. İlgi İşlevi 31
1.1.2.2. İyelik İşlevi 33
1.1.3. Ad-İlgeç/Belirteç Bağlantısı Kuran Biçimbirimler 35
1.1.4. Başka Birimle Bağlantı Kurmayan Biçimbirimler 35
1.1.4.1. Sayı (Çokluk) İşlevi 35
1.1.4.2. Belirtme İşlevi 38
1.1.4.3. Küçültme, Şefkat, Acıma, Sevgi ve Alay İşlevi 39
Değerlendirme Soruları 42
Cevap Anahtarı 46
Bölüm Kaynakçası 49
1.2. Sözcük Türünü Değiştiren Biçimbirimler 51
1.2.1. Sıfat / Belirteç Yapıcı (Tamlama Kurucu) Biçimbirimler 51
1.2.1.1. Varlık İşlevi 51

1.2.1.2. Yokluk İşlevi ... 55
1.2.1.3. Aitlik İşlevi ... 57
1.2.1.4. Benzerlik, Gibilik, Eşitlik, Kadarlık ve Üstünlük İşlevi ... 58
1.2.1.5. Sayılarda Sıra, Derece, Üleştirme ve Topluluk İşlevi ... 62
1.3. Yüklem Yapıcı ve Yüklemde Görevli Biçimbirimler ... 64
1.3.1. Bildirme İşlevi ... 64
1.3.2. Kuvvetlendirme / İhtimal İşlevi ... 67
1.3.3. Soru İşlevi ... 68
Değerlendirme Soruları ... 70
Cevap Anahtarı ... 75
Bölüm Kaynakçası ... 77
2. Eylem İşletimi (Biçimbirimler-İşlevler) ... 79
2.1. Sözcük Türünü Değiştirmeyen Biçimbirimler ... 79
2.1.1. Çatı İşlevi ... 79
2.1.1.1. Edilgen Çatı ... 83
2.1.1.2. Dönüşlü Çatı ... 85
2.1.1.3. Ettirgen Çatı ... 87
2.1.1.4. İşteş Çatı ... 90
Değerlendirme Soruları ... 94
Cevap Anahtarı ... 100
Bölüm Kaynakçası ... 103
2.2. Sözcük Türünü Değiştiren Biçimbirimler ... 105
2.2.1. Eylemsiler ... 108
2.2.1.1. Ad-Eylemler (İsim-fiiller, ad tümceleri, eylem ismi, ad-fiil, mastar) ... 109
2.2.1.2. Ortaçlar (Sıfat-fiiller) ... 116
2.2.1.3. Ulaçlar (Zarf-fiiller) ... 125
2.2.1.3.1. Sonralık ... 129
2.2.1.3.2. Öncelik ... 129
2.2.1.3.3. Eş zamanlılık (örtüşme) ... 130
2.2.1.3.4. Süreklilik ... 130
2.2.1.3.5. Başlama ... 130
2.2.1.3.6. Bitirme ... 131
2.2.1.3.7. Ardıllık (Tezlik) ... 131

2.2.1.3.8. Ardıllık (zamansal sıralama) 131
2.2.1.3.9. Bitmişlik 131
2.2.1.3.10. Sürerlik 132
2.2.1.3.11. Koşul 132
2.2.1.3.12. Neden 132
2.2.1.3.13. Sonuç 133
2.2.1.3.14. Tarz 133
2.2.1.3.15. Amaç 133
2.2.1.3.16. Eşitlik 134
2.2.1.3.17. Karşıtlık 134
2.2.1.3.18. Konu değiştirme 134
Değerlendirme Soruları 139
Cevap Anahtarı 144
Bölüm Kaynakçası 146
2.3. Yüklemde Görevli Biçimbirimler 149
2.3.1. Zaman İşlevli Biçimbirimler 149
2.3.1.1. Geçmiş Zaman 150
2.3.1.2. Şimdiki ve Geniş Zaman 152
2.3.1.2.1. Şimdiki Zaman 152
2.3.1.2.2. Geniş Zaman 152
2.3.1.3. Gelecek Zaman 154
2.3.2. Görünüş İşlevli Biçimbirimler 155
2.3.2.1. Bitmişlik Görünüşü 155
2.3.2.2. Bitmemişlik Görünüşü 156
2.3.3. Kiplik İşlevli Biçimbirimler 156
2.3.3.1. Önerme Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler 157
2.3.3.1.1. Bilgi Kipliği İşaretleyenler 157
2.3.3.1.1.1. Kurgusal, Çıkarımsal ve Varsayımsal Kiplik 158
2.3.3.1.2. Kanıtsal Kiplik İşaretleyenler 159
2.3.3.1.2.1. Aktarımsal ve Duyusal Kiplik İşaretleyicileri 160
2.3.3.2. Eylem Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler 161
2.3.3.2.1. Yükümlülük Kipliği İşaretleyenler 161
2.3.3.2.1.1. İzin Kipliği İşaretleyicileri 162
2.3.3.2.1.2. Zorunluluk Kipliği İşaretleyicileri 162

2.3.3.2.1.3. Gereklilik Kipliği İşaretleyicileri 163
2.3.3.2.1.4. Buyrum Kipliği İşaretleyicileri 164
2.3.3.2.2. İçedim Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler 165
2.3.3.2.2.1. Yeterlilik Kipliği İşaretleyenler 165
2.3.3.2.2.2. İstek Kipliği İşaretleyenler 166
2.3.4. Kişi Ve Sayı İşlevli Biçimbirimler 167
2.3.4.1. Adıl Kökenli Biçimbirimler 167
2.3.4.2. İyelik Kökenli Biçimbirimler 168
2.3.4.3. Buyrum ve İstek Kipliği İşaretleyicileri ile Birlikte Kullanılan Biçimbirimler 168
2.3.5. Olumsuzluk İşlevli Biçimbirim 169
2.3.6. Soru İşlevli Biçimbirim 170
Değerlendirme Soruları 172
Cevap Anahtarı 178
Bölüm Kaynakçası 182
II. TÜRETİMLİKLER 185
1. Addan Ad Türetenler 185
2. Addan Eylem Türetenler 203
3. Eylemden Eylem Türetenler 215
4. Eylemden Ad Türetenler 218
Değerlendirme Soruları 245
Cevap Anahtarı 250
Bölüm Kaynakçası 252

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Sözcük Türünü Değiştirmeyen Biçimbirimlerin İşlevleri 41
Tablo 2. Sözcük Türünü Değiştiren İşletimlik Biçimbirimler 64
Tablo 3. Bildirme çekimleri 67
Tablo 4. Yüklem Yapıcı ve Yüklemde Görevli İşletimlik Biçimbirimler 69
Tablo 5. Çatı biçimbirimleri ve temel işlevleri 94
Tablo 6. Eylemlerin Türlerine Göre Aldıkları Ad-Eylemlerin Dağılımı 113
Tablo 7. Ad-Eylemler ve Özellikleri 116
Tablo 8. Ortaçların Kümelenmesi (Akerson ve Ozil 2015: 86) 118
Tablo 9. Ortaç Tümcesinin Tabloyla Gösterimi 119
Tablo 10. -{mI[4]ş} Ortaçlı Tümcesinin Tabloyla Gösterimi 120
Tablo 11. –{(y)AcAK} Ortaçlı Tümcenin Tabloyla Gösterimi 120
Tablo 12. –{(y)AcAğI} Ortaçlı Tümcenin Tabloyla Gösterimi 121
Tablo 13. Ulaç Eklerinin İşlevlerine Göre Dağılımı 129
Tablo 14. Eylemsiler 138
Tablo 15. Adıl Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri 168
Tablo 16. İyelik Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri 168
Tablo 17. İstek ve Buyrum Kiplikleri ile Kullanılan Kişi-Sayı Biçimbirimleri 169
Tablo 18. Olumsuzluk İşlevli Biçimbirim ve Sözcük Çekimleri 170
Tablo 19. Soru İşlevli Biçimbirim Çekimi (Adıl Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri ile) 170
Tablo 20. Soru İşlevli Biçimbirim Çekimi (İyelik Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri ile) 171
Tablo 21. Soru İşlevli Biçimbirim Çekimi (İstek ve Buyrum Kiplik Biçimbirimleri ile) 171
Tablo 22: Addan Ad Türetim Biçimbirimleri ve Temel İşlevleri 203
Tablo 23: Addan Eylem Türetim Biçimbirimleri ve Temel İşlevleri 214
Tablo 24: Eylemden Eylem Türetim Biçimbirimleri ve Temel İşlevleri 218
Tablo 25: Eylemden Ad Türetim Biçimbirimleri ve Temel İşlevleri 242
Tablo 26: Türetimlikler 244

ŞEMA LİSTESİ

Şema 1. Geçmiş Zaman İşaretleyicisi -{mI[4]ş} Biçimbiriminin İşlevleri 151
Şema 2. Geçmiş Zaman İşaretleyicisi -{DI[4]} Biçimbiriminin İşlevleri..... 151
Şema 3. Şimdiki Zaman İşaretleyicisi -{(I[4])yor} ve -{mAktA} Biçimbirimlerinin İşlevleri 152
Şema 4. Geniş Zaman İşaretleyicisi -{(I/A)r} Biçimbiriminin İşlevleri..... 153
Şema 5. Geniş Zaman İşaretleyicisi +{Ø} ve +{DI[4]r} Biçimbirimlerinin İşlevleri..... 154
Şema 6. Gelecek Zaman İşaretleyicisi +{(y)AcAk} Biçimbiriminin İşlevleri 154
Şema 7. Bitmişlik Görünüşü İşaretleyicisi -{mI[4]ş} ve -{DI[4]} Biçimbirimlerinin İşlevleri 155
Şema 8. Bitmemişlik Görünüşü İşaretleyicisi -{(I[4])yor}, -{mAktA}, -{(I/A)r}, -{(y)AcAk} ve +{DI[4]r} Biçimbirimlerinin İşlevleri..... 156
Şema 9. Kurgusal Kiplik İşaretleyicisi -{(y)Abil}Biçimbiriminin İşlevleri... 158
Şema 10. Çıkarımsal Kiplik İşaretleyicisi -{(y)Abil} ve -{mI[4]şDI[4]r} Biçimbirimlerinin İşlevleri 158
Şema 11. Varsayımsal Kiplik İşaretleyicisi -{(y)Abil} Biçimbiriminin İşlevleri 159
Şema 12. Aktarımsal Kiplik İşaretleyicisi -{mI[4]ş} Biçimbiriminin İşlevleri..... 160
Şema 13. Duyusal Kiplik İşaretleyicisi -{DI[4]} Biçimbiriminin İşlevleri..... 161
Şema 14. İzin Kipliği İşaretleyicisi -{(y)Abil} Biçimbiriminin İşlevleri..... 162
Şema 15. Zorunluluk Kipliği İşaretleyicisi -{(y)A} ve -{mAlI} Biçimbirimlerinin İşlevleri 163
Şema 16. Gereklilik Kipliği İşaretleyicisi -{mAlI}Biçimbiriminin İşlevleri.. 163
Şema 17. Buyrum Kipliği İşaretleyicileri ve İşlevleri 164
Şema 18. Yeterlilik Kipliği İşaretleyicisi -{(y)Abil} Biçimbiriminin İşlevleri 165
Şema 19. İstek Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler ve İşlevleri..... 166
Şema 20. İstek Kipliği İşaretleyen -{Ø} ve -{sA} Biçimbirimlerinin İşlevleri 167

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1. Tümcelerin Ağaç Yapı Gösterimleri 107
Çizim 2. Zamanın Gösterimi.....149
Çizim 3. Geçmiş Zamanın Gösterimi 150
Çizim 4. Şimdiki Zamanın Gösterimi 152
Çizim 5. Geniş Zamanın Gösterimi 153
Çizim 6. Gelecek Zamanın Gösterimi.....154
Çizim 7. Kiplik Kategorilerinin Sınıflandırılması 157

A. KISALTMALAR

A	: /a, e/
akt.	: aktaran
AÖF	: Açık Öğretim Fakültesi
bk.	: bakınız
bsk.	: baskı
c.	: cilt
C	: /c, ç/
Ç.K.	: çokluk kişi
Ed.	: editör
G	: /g, g(a)/
Ğ	: /ğ, ğ(a)/
haz.	: hazırlayan
I	: /ı, i/
I^4	: /ı, i, u, ü/
K	: /k, k(a)/
krş.	: karşılaştırınız
Ör.	: örnek
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T	: /t, d/
TDK	: Türk Dil Kurumu
T.K.	: teklik kişi
TT	: Türkiye Türkçesi
U	: /u, ü/
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
yy.	: yüzyıl

B. İŞARETLER

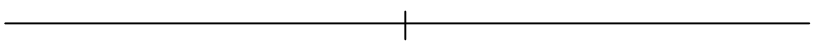
-	: Eylem kök veya gövdelerini belirler
-	: Eyleme bağlanmayı gösterir
+	: Ada bağlanmayı gösterir
>…	: Sonraki biçim
…>	: Önceki biçim
>>…	: Birden çok değişikliğe uğramış biçim
(…)	: Biçimbirimlerin yazımında paranteziçi birimler ihtiyaridir
ϕ	: Biçim olarak yok, anlamsal işlev olarak var; sıfır biçimbirim
=	: Eşanlamlı, eş işlevli
-	: Biçimbirimler arasında "ve"
/	: Biçimbirimler arasında "veya"
?	: Tereddüt
{…}	: Biçimbirimlerin olası bütün değişkelerini gösterir
[…]	: Değişke biçimbirimleri gösterir

2.3. Yüklemde Görevli Biçimbirimler

Tümcede özne dışında kalan ögelerin oluşturduğu temel yapı olan **yüklem**, çoğu zaman bir eylem ya da eylem öbeğinden oluşmaktadır (İmer vd., 2011: 276). **Eylem** ise *zaman*, *görünüş*, *kiplik*, *kişi-sayı* ve *olumsuzluk* kategorileri ile çekimlenen dil bilgisel bir kategoridir.

2.3.1. Zaman İşlevli Biçimbirimler

Zaman, eylemin gösterdiği iş, oluş ve durumun gerçekleşme dönemini dil bilgisel olarak belirleyen (İmer vd., 2011: 280) ve doğrusal bir çizgi üzerinde gösterilebilen bir kategoridir.

Çizim 2. Zamanın Gösterimi

Eylem zamanının Çizim 2'deki gibi gösterimi, grafiksel olarak bir dizi basit/olağan dil ifadelerinin somut biçimde gösterilmesini sağlamaktadır. Dil konuşucuları, geçmişteki bir eylemi/durumu ifade etmek için çizginin solunu, sonradan gerçekleşecek olaylar için sağını, konuşma anında (0) gerçekleşen eylem/durumlar için ise orta noktayı kullanmaktadırlar.

Zamanın doğrusallığından hareketle TT'de **geçmiş**, **şimdiki-geniş** ve **gelecek** olmak üzere üç temel zamandan bahsedilebiliriz. Türkiye Türkçesi gramerlerinde "*birleşik zaman*" ya da "*birleşik kip*" olarak tanımlanan ve "*duyulan geçmiş zamanın hikâyesi, geniş zamanın rivayeti, şimdiki zamanın şartı*" gibi alt kategorilere ayrılan şey esasen yüklemde hem zaman, hem görünüş hem de kiplik değerinin bir arada yer almasıdır.

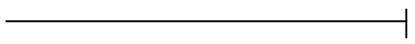
"Dün gece de elektrikler kesilmişti." tümcesinde eylemin konuşma anından önce yani geçmişte gerçekleştiğini gösteren biçimbirim -{DI^4} iken -{mI^{4}ş}, eylemin bitmişliğini vurgulayan görünüş işaretleyicisidir. Aynı şekilde "Her gün annesinin kabrini ziyarete gidermiş." tümcesinde -{mI^{4}ş} geçmiş zaman işaretleyicisi iken -{(I/A)r} biçimbirimi geniş zamanı değil, eylemin sürekliliğini ve bitmemişliğini işaretlemektedir. Dolayısı ile çalışmamızın bu

kısmında yalnızca **geçmiş**, **şimdiki-geniş** ve **gelecek zamana** yer verilecek, "*birleşik zaman*" ya da "*kip*" kullanımları ise görünüş konu başlığında ele alınacaktır.

Zaman, görünüş ve kiplik kategorilerinin TT'de aynı biçimbirimler ile gösterilmesi söz konusu kategoriler arasında karışıklığı da beraberinde getirmektedir. Aynı biçimsel aygıtları kullansalar da **zaman**, bir eylemin ya da durumun konuşma anına göre zaman çizgisi üzerinde yerleştirilmesi iken **görünüş**, zaman çizgisinden bağımsız olarak eylemin ya da durumun kendi zamansal içyapısını gösteren bir kategoridir. **Kiplik** ise konuşucunun eylem ya da duruma karşı kişisel tutumunu (yorumunu) aktardığı bir dil bilgisel kategoridir. Dilde zaman kavramı Çizim 2'de görüldüğü üzere gösterimseldir (Comrie, 1985). Zaman, gösterimsel özelliği bakımından görünüş ve kiplik kategorilerinden ayrılmaktadır (Erguvanlı Taylan, 1993: 161).

2.3.1.1. Geçmiş Zaman

Bir tümcede ifade edilen eylem ya da durum, **konuşma anından önce** gerçekleşmiş ise söz konusu eylem/durum geçmiş zaman bildiren biçimbirimler ile işaretlenmektedir.

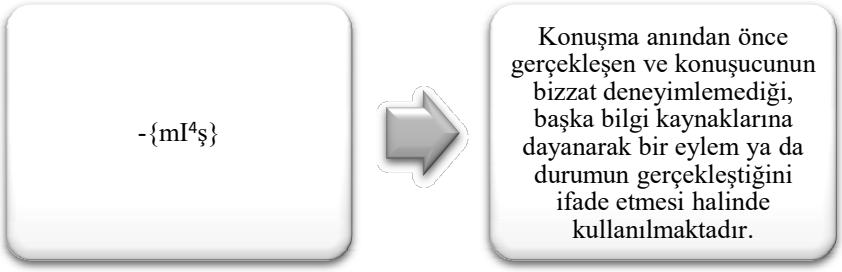

geçmiş **konuşma anı (0)**

Çizim 3. Geçmiş Zamanın Gösterimi

Örneğin "Çocuk yere düştü." tümcesindeki düşme eylemi konuşma anından önce gerçekleştiği için eylem geçmiş zaman biçimbirimi ile işaretlenmiştir.

TT'de geçmiş zaman işaretleyicileri **-{DI^4}** ve **-{mI^{4}ş}** biçimbirimleridir. Alanyazınında bu biçimbirimlerden ilkinin "*görülen*" ikincisinin ise "*duyulan*" geçmiş zaman ifade eden biçimbirimler olarak ayrılması onların kiplik değeri ile ilgilidir. Böyle bir ayrıma gitmeden her iki biçimbirim için geçmiş zaman işaretleyicisi demek mümkündür. Konuşma anı öncesi gerçekleşmiş tüm eylem ya da durumlar **-{DI^4}** ve **-{mI^{4}ş}** biçimbirimleri ile ifade edilirler.

Şema 1. Geçmiş Zaman İşaretleyicisi -{mI^{4}ş} Biçimbiriminin İşlevleri

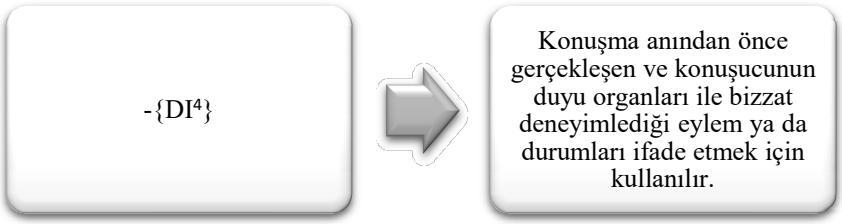
(1) a) "Adresine bir kargo gelmiş."

b) "Mahallede yangın çıkmış."

c) "Hırsızların kasadan yüklü miktarda para çaldıkları öğrenilmiş."

d) "Polisler şüpheli paket ihbarı almışlar."

e) "Suçlulara müebbet hapis cezası verilmiş."

Şema 2. Geçmiş Zaman İşaretleyicisi -{DI^4} Biçimbiriminin İşlevleri

(2) a) "Karar oy çokluğu ile kabul edildi."

b) "Kadıncağız yangında her şeyini kaybetti."

c) "Doktorlar hastalığın milyonda bir görüldüğünü öylediler."

d) "Yeni okuluma çok çabuk alıştım."

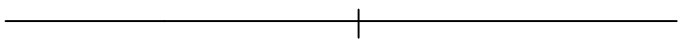
e) "Çözemediğim soruları öğretmene sordum."

2.3.1.2. Şimdiki ve Geniş Zaman

2.3.1.2.1. Şimdiki Zaman

Konuşma anı ile bir eylem ya da durumun gerçekleşme anının **eş zamanlı** olduğu durumlarda şimdiki zaman işaretleyicileri kullanılmaktadır.

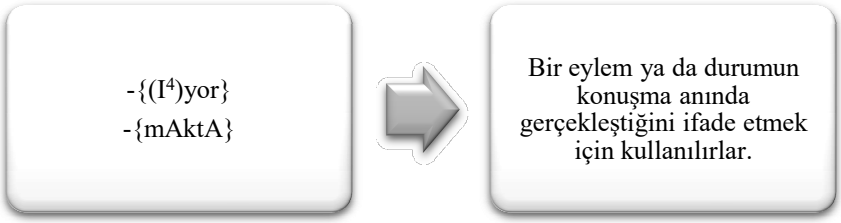
gerçekleşmekte olan eylem/durum

konuşma anı (0)

Çizim 4. Şimdiki Zamanın Gösterimi

Örneğin "Çocuk annesine doğru koşuyor." tümcesinde çocuğun koşma eylemi konuşma anında gerçekleşmektedir. Bu türden ifadeler TT'de **-{(I^4)yor}** ve **-{mAktA}** biçimbirimleri ile işaretlenmektedir.

Şema 3. Şimdiki Zaman İşaretleyicisi -{(I^4)yor} ve -{mAktA} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(3) a) "Ay sonu enflasyonun düşmesi bekleniyor."

b) "Bebek neredeyse bir saattir ağlıyor."

c) "Sesler üst kattan geliyor."

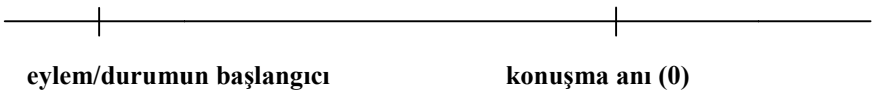
d) "Söylediği kötü sözler için çok pişmanlık duymakta."

e) "Uzun süredir yurt dışında yüksek lisans yapmayı düşünmekte."

2.3.1.2.2. Geniş Zaman

Konuşma anından önce başlayan, **konuşma anında hâlâ devam eden, süregelen ve konuşma anı sonrası da süregelme olasılığı bulunan eylem ya**

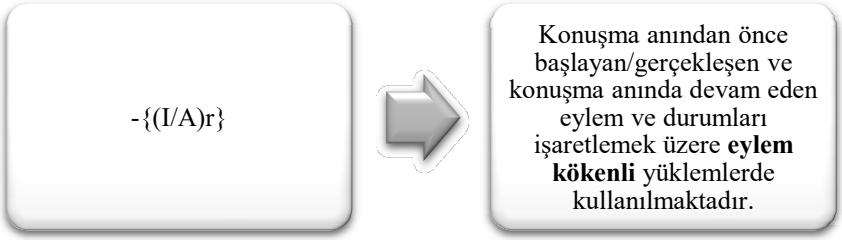
da durumlar geniş zaman ile ifade edilmektedir. Bilimsel gerçekler, doğa yasaları, geçmişte başlayan ve hâlâ devam eden kişisel alışkanlıklar dile getirilirken geniş zaman işaretleyicileri kullanılmaktadır.

Çizim 5. Geniş Zamanın Gösterimi

Örneğin "Keops Piramidi Mısır'dadır." tümcesindeki Keops Piramidi, yüzyıllar önce inşa edilmesine rağmen hâlâ varlığını sürdürmekte, yakın gelecekte de bu piramidin varlığının devam etmesi beklenmektedir. Bu bakımdan söz konusu tümcenin zamanı geniş zaman işaretleyicilerinden olan +{DI^{4}r} biçimbirimi ile işaretlenmiştir.

TT'de **-{(I/A)r}**, **+{Ø}** ve **+{DI^{4}r}** biçimbirimleri geniş zaman işaretleyicisi olarak kullanılmaktadır. Bu biçimbirimlerden +{Ø} ve +{DI^{4}r} **ad kökenli yüklemlerde** geniş zaman işaretlerken –{(I/A)r} **eylem kökenli yüklemlerde** geniş zaman işaretlemektedir.

Şema 4. Geniş Zaman İşaretleyicisi -{(I/A)r} Biçimbiriminin İşlevleri

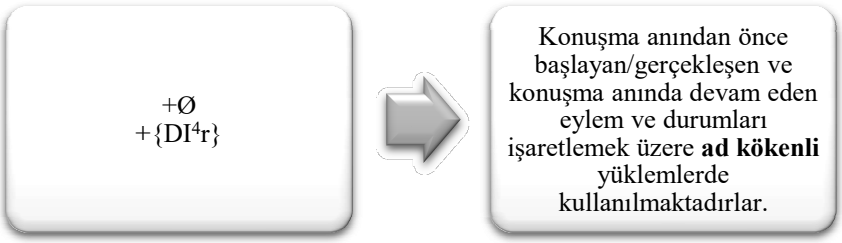
(4) a)"Nil Nehri Akdeniz'e dökülür."

b) "Dünya 108.000 km hızla güneşin etrafında döner."

c) "Ev arkadaşım odasını her zaman düzenli tutar."

d) "Her gün koşuya çıkarım."

e) "İnsanları kırmamaya özen gösteririm."

Şema 5. Geniş Zaman İşaretleyicisi +{Ø} ve +{DI^{4}r} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(5) a) Dünyanın en büyük kütüphanesi New York'ta+Ø."

b) "Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir."

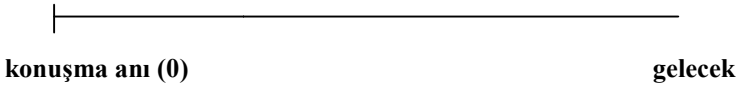
c) "Suyun kaynama noktası 100 ºC'dir."

d) "İspanya'nın başkenti Madrid'dir."

e) "Kendisi ileri görüşlü bir yöneticidir."

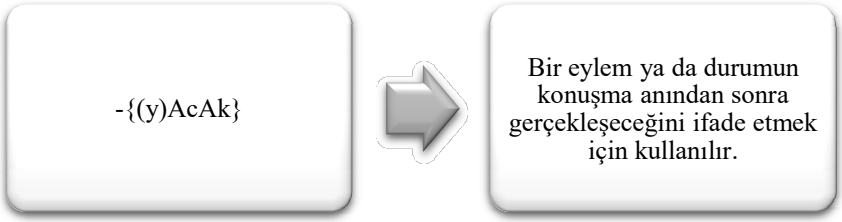
2.3.1.3. Gelecek Zaman

Dil konuşucuları bir eylem ya da durumun **konuşma anından sonra gerçekleşeceğini** ifade etmek üzere gelecek zamanı kullanmaktadırlar.

Çizim 6. Gelecek Zamanın Gösterimi

TT'de gelecek zaman işaretleyicisi olarak **-{(y)AcAk}** biçimbirimi kullanılmaktadır.

Şema 6. Gelecek Zaman İşaretleyicisi +{(y)AcAk} Biçimbiriminin İşlevleri

(6) a) "Dünya Kupası bu yıl Rusya'da düzenlenecek."

b) "Taraflar uzlaşma için yarın Ankara'da görüşecekler."

c) "Nikâhları gelecek hafta kıyılacak."

d) "Bu yıl kış zorlu geçecek."

e) "Soruya doğru yanıt vermeyenler yarışmadan elenecek."

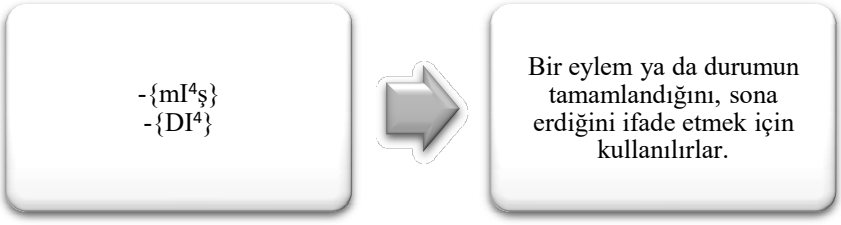
2.3.2. Görünüş İşlevli Biçimbirimler

Görünüş, eylemin gösterdiği iş veya oluştaki süremin iç düzenlenmesini ve sürekliliğini belirleyen ve kendi içinde **bitmişlik** ve **bitmemişlik** görünüşü olarak ikiye ayrılan dilbilgisel bir kategoridir (İmer vd., 2011: 142).

2.3.2.1. Bitmişlik Görünüşü

Bir eylem ya da durum, **tamamlanmışsa ve sonucu belli ise** bitmişlik görünüşüne sahiptir. Bitmişlik görünüşünde eylemin zamansal iç yapısı bir bütün olarak ele alınır ve eylemin/durumun bütünlüğüne, tamlığına vurgu yapılır (Balcı, 2012: 101).

TT'de daha önce geçmiş zaman işaretleyicisi olarak gördüğümüz **-{mI^{4}ş}** ve **-{DI^4}** biçimbirimleri bitmişlik görünüşü işaretlemektedirler.

Şema 7. Bitmişlik Görünüşü İşaretleyicisi -{mI^{4}ş} ve -{DI^4} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(7) a) "İstenen belgeleri eksiksiz teslim ettim."

b) "Sümerceden Türkçeye birçok kelime geçmiş."

c) "Anadolu tarih içinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış. "

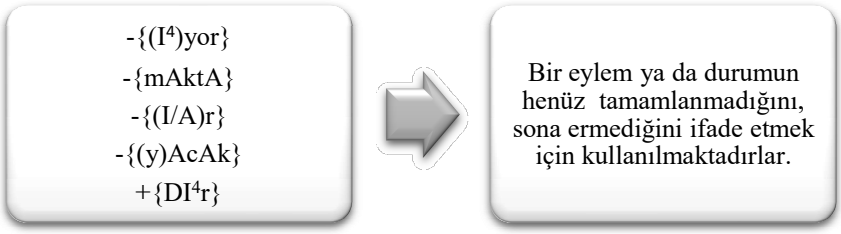
d) "Geçenlerde bahçeden meyve topladıydık."

e) "Geçtiğimiz sene Aydın'a gitmiştim."

2.3.2.2. Bitmemişlik Görünüşü

Bitmemişlik görünüşü eylem ya da durumun uç noktaları belli olmayan bir zaman dilimini kapsamakta olduğunu gösteren bir kategoridir (Erguvanlı Taylan, 1993: 162). Bitmemişlik, eylemin zamansal içyapısının herhangi bir alt aralığını sunan bir görünüş biçimidir. Bu görünüş türü **eylem ya da durumun parçalara ayrıldığını ve bu parçalardan yalnızca bir bölümünün devam etmekte olduğunu ya da sık sık yinelendiğini** ifade eder (Balcı, 2012: 101).

TT'de yüklemde bulunan **-{(I^4)yor}**, **-{mAktA}**, **-{(I/A)r}**, **-{(y)AcAk}** ve **+{DI^{4}r}** biçimbirimleri eylem zamanı işaretlemenin yanında bitmemişlik görüntüsünü de işaretlemektedirler.

Şema 8. Bitmemişlik Görünüşü İşaretleyicisi -{(I^4)yor}, -{mAktA}, -{(I/A)r}, -{(y)AcAk} ve +{DI^{4}r} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(8) a) "Eve geldiğinde televizyon izliyordum/ izlemekteydim."

b) "Tiyatroya çok ilgilidir, düzenli olarak oyunları takip etmeye çalışır."

c) "Festival alanında tüm gün etkinlikler düzenlenecek."

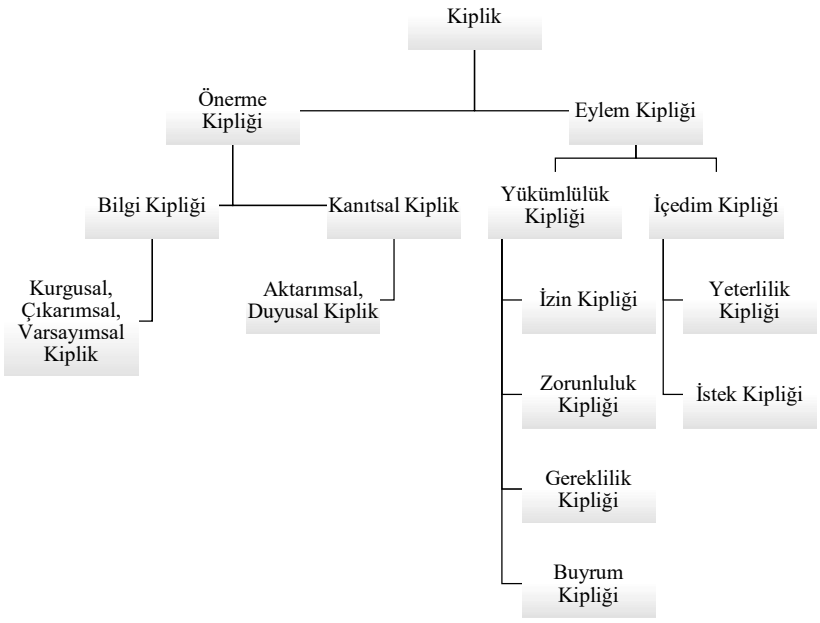
d) "Türkiye'nin başkenti Ankara'dır."

e) "Van Gogh'un eserlerinin birçoğu Amsterdam'da bulunan bir müzededir."

2.3.3. Kiplik İşlevli Biçimbirimler

Kiplik, konuşucunun önermedeki[20] eylem ya da durum karşısındaki öznel yaklaşımını ifade eden anlamsal bir fenomendir (Kamacı Gencer, 2018: 49). Kiplik kategorisi önerme ve eylem kipliği olmak üzere iki alt kategoriden oluşmaktadır.

[20] Önerme: Bir düşünceyi öne süren veya bir durumu dile getiren tümce.

Çizim 7. Kiplik Kategorilerinin Sınıflandırılması

2.3.3.1. Önerme Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler

Önerme kipliği, konuşucunun kendisini ya da bir başkasında mevcut olan **bilgi kaynağını** kullanarak önermenin ifade ettiği yer ve zamanla ilgili **bilgilerin doğruluk değerinin belirlenmesi**dir. Söz konusu doğruluk değeri konuşucunun gönderim [21] dünyası ile ifade edilen dünyadaki gerçeklerin örtüşmesine olan inancını sezdirmektedir (Frawley, 2009; Corcu, 2005). Önerme kipliği kendi içinde **bilgi kipliği** ve **kanıtsal kiplik** olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

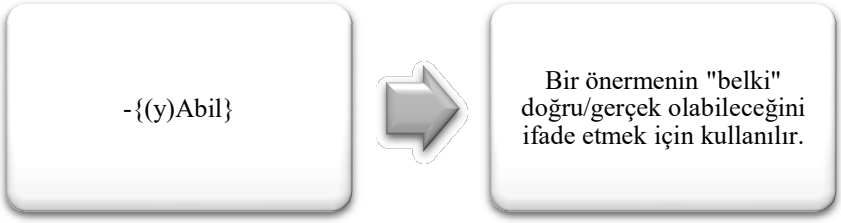
2.3.3.1.1. Bilgi Kipliği İşaretleyenler

Bilgi kipliği konuşucunun **iddia etme** kapsamını işaretleyen bir kiplik türüdür. Konuşucu olasılıkları göz önüne alarak önermenin doğruluğuna dair güvenini ya da güvensizliğini belirtir (Kratzer, 1991; Coates, 1995). **Kurgusal, çıkarımsal** ve **varsayımsal kiplik** türleri bilgi kipliğinin alt başlıklarıdır.

[21] "Gönderim [İng. reference; Fr. reference; Alm. Referenz]. Bir yanda düşünceler ve dil, diğer yanda dış dünya arasında geçerli olan ilişki; düşüncelerin veya dilsel birimlerin dış dünyada bir şeylere karşılık gelmesi, bir şeylerin yerini tutması durumu." (Cevizci 2010: 721).

2.3.3.1.1.1. Kurgusal, Çıkarımsal ve Varsayımsal Kiplik

Olasılıkları değerlendiren konuşucu **önermenin doğruluğuna dair** kurgusal, çıkarımsal ve varsayımsal sonuçlara ulaşabilir. Bunlardan ilki olan **kurgusal** yargılar konuşucunun **olasılık dâhilinde** gördüğü önermelerdir. Bu tür yargılarda konuşucu, önermenin "*belki*" gerçek/doğru olabileceğini ifade etmektedir (Bybee vd., 1994). TT'de kurgusal kiplik **-{(y)Abil}** biçimbirimi ile işaretlenmektedir.

Şema 9. Kurgusal Kiplik İşaretleyicisi -{(y)Abil}Biçimbiriminin İşlevleri

(9) a) "Çevre kirliliği deniz seviyesinin yükselmesini tetikleyebilir."

b) "Kalan para bizi bir sene idare edebilir."

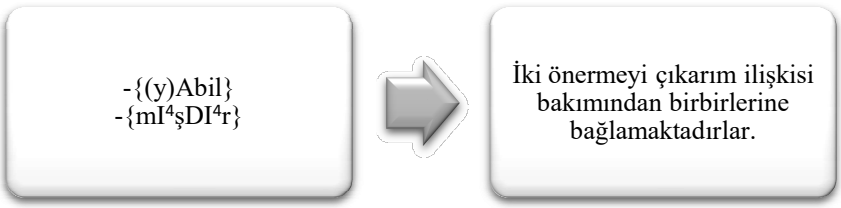
c) "Karşılaşma taraflar için zorlu geçebilir."

d) "Enflasyon oranı yıl sonunda yüzde 15'lere gerileyebilir."

e) "Bu teklifinize sıcak bakmayabilir."

Bir önermenin başka bir önermeden türetilmesi ile elde edilen **çıkarımsal** kiplik, kurgusal kiplikten farklı olarak konuşucunun **iki önermeyi çıkarım ilişkisi bakımından birbirine bağlayarak bir sonuç elde etme**sidir (Cevizci, 2010; Larreya, 2009).

TT'de çıkarımsal kiplik **-{(y)Abil}** ve **-{mI^{4}şDI^{4}r}** biçimbirimleri ile işaretlenmektedir.

Şema 10. Çıkarımsal Kiplik İşaretleyicisi -{(y)Abil} ve -{mI^{4}şDI^{4}r} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(10) a) "Bu şehirden çok sıkıldı, her an başka bir yere gidebilir."

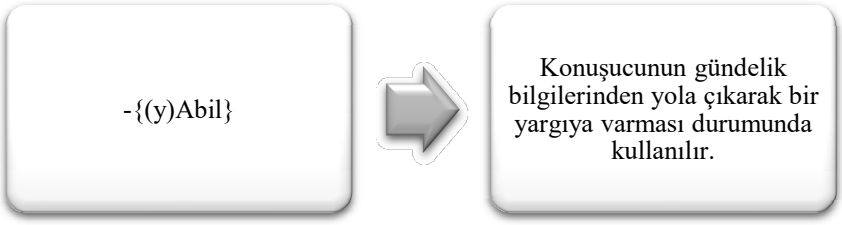
b) "Şarjım bitmek üzere telefonum kapanabilir."

c) "Peynirimiz az, pizza için yetmeyebilir."

d) "Eskiden sosyal biriydi, belki zamanla içine kapanmıştır."

e) "Dışarıda kimse yok, belki yanlış görmüştür."

Konuşucu çıkarımsallıkta olduğu gibi gözlemlenebilir kanıtlardan ziyade **deneyim yolu ile edindiği gündelik bilgilerden yola çıkarak** bir yargıya varırsa bu yargı türü varsayımsal olur. Varsayımsal kiplik TT'de **-{(y)Abil}** biçimbirimi ile gösterilmektedir.

Şema 11. Varsayımsal Kiplik İşaretleyicisi -{(y)Abil} Biçimbiriminin İşlevleri

(11) a) "Bu ekipmanla tepeyi aşmak yaklaşık üç saatinizi alabilir."

b) "Bu şekilde davranman arkadaşlarının kalbini kırabilir."

c) "İnsanlar bu tip kaba davranışlardan hoşlanmayabilir."

d) "Yaptığın şey karşındakinin güvenini zedeleyebilir."

e) "Böylesi talihsizlikler herkesin başına gelebilir."

2.3.3.1.2. Kanıtsal Kiplik İşaretleyenler

Konuşucular iletişimde bulunurken duygu, düşünce, bilgi ve görüş aktarımı işini gerçekleştirirler. İletişim halindeki konuşucular bilgi aktarırken aynı zamanda ilettikleri **bilgilerin güvenirliklerine dair kişisel tutumları**nı da aktarmaktadırlar. Bilgi aktarımı yaparken bilgiye ve bilginin kaynağına dair kişisel tutumun belirtilme ihtiyacına **kanıtlama** denilmektedir (Sargın, 2014).

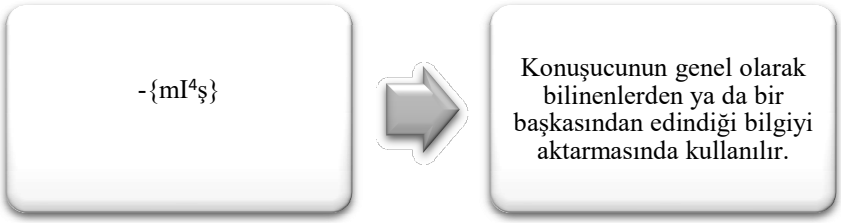
Kanıtsal kiplik ise konuşucunun dolaylı ya da dolaysız biçimde elde etmiş olduğu kanıtlara dayanarak yargılarını aktarmasıdır (Özmen Veld, 2006). Kanıtsal kiplik işaretleyicileri konuşucunun bir başkasından ya da genel olarak bilinenleri aktarmasını ve konuşucunun duyu organları ile bizzat tecrübe ettiği

bilgileri aktarırken kullanılmaktadır. Kanıtsal kiplik bilgi kaynağına bağlı olarak **aktarımsal** ve **duyusal kiplik** olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.3.3.1.2.1. Aktarımsal ve Duyusal Kiplik İşaretleyicileri

Konuşucular bilgi aktarma işini yaparken iki türlü bilgi kaynağına başvururlar. Bunlar **aktarımsal** ve **duyusal bilgi kaynakları**dır. Aktarımsal bilgi kaynakları konuşucunun **bir başka özneden ya da genel olarak (sözlü gelenek, destanlar, atasözleri gibi) bilinenlerden yola çıkılarak bilgi verme işlemi**nde kullanılırken duyusal bilgi kaynakları, kişinin kendi **duyu organları ile elde ettiği bilgileri aktarma işlemi**nde kullanılmaktadır.

Türkiye Türkçesi dilbilgisi kitaplarında yer alan "*görülen geçmiş zaman*" ve "*duyulan geçmiş zaman*" terimleri tam olarak bu ayrımı ifade etmektedir. Bu tür işaretleyiciler eylemin yapılma zamanına atıfta bulunurken bir yandan da konuşucunun önermenin doğruluğuna ilişkin tutumunu da ifade etmektedir. TT'de **aktarımsal kiplik** için **-{mI^{4}ş}** biçimbirimi kullanılırken **duyusal kiplik** için **-{DI^4}** biçimbirimi kullanılmaktadır.

Şema 12. Aktarımsal Kiplik İşaretleyicisi -{mI^{4}ş} Biçimbiriminin İşlevleri

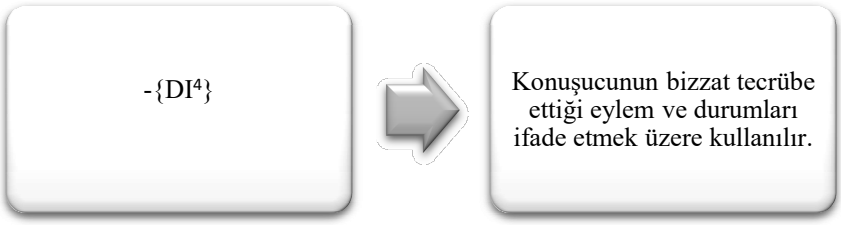
(12) a) "Aldığım bilgiye göre tüm uçuşlar iptal edilmiş."

b) "Son dakika haberine göre Nobel Edebiyat ödülü bu yıl verilmeyecekmiş."

c) "Yiğit ölünce şanı kalırmış."

d) "Yaralılar hastaneye sevk edilmiş."

e) "Kardeşi ile yıllardır görüşmüyorlarmış."

Şema 13. Duyusal Kiplik İşaretleyicisi -{DI^4} Biçimbiriminin İşlevleri

(13) a) "Gecenin bir vakti köpek sesleri duydum."

b) "Karşıdan iki kadın bir çocuk hızla bana yaklaşıyordu."

c) "Misafirimizi karşılamak için havalimanına gittim."

d) "Çocuklar saatlerce bahçede oynadılar."

e) "Misafirler için harika yemekler yaptık."

2.3.3.2. Eylem Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler

Konuşucular önermelerin gerçek/doğruluğuna ilişkin tutumlarını yansıtmaktan başka kendilerini ya da bir başkasını **yükümleyici** ifadeler (yasaklama, izin verme, isteme gibi) de kullanabilmektedirler.

Eylem kipliği **yükümlülük** ve **içedim** olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunun nedenini ise **yükümlülük kipliğinde** koşullanma şartlarının **harici** olması, **içedim kipliğinde** ise söz konusu şartların **dâhili** olması şeklinde açıklamak mümkündür (Palmer, 2001). Bu iki kategori henüz gerçekleşmemiş ancak gerçekleşme potansiyeline sahip olayları işaret etmektedir. Yükümlülük kipliği genel itibariyle bir **otoriteye** bağlı iken içedim kipliği konuşucunun kendi **istek ve yeterlilikleri** ile ilgilidir (Palmer, 2001).

2.3.3.2.1. Yükümlülük Kipliği İşaretleyenler

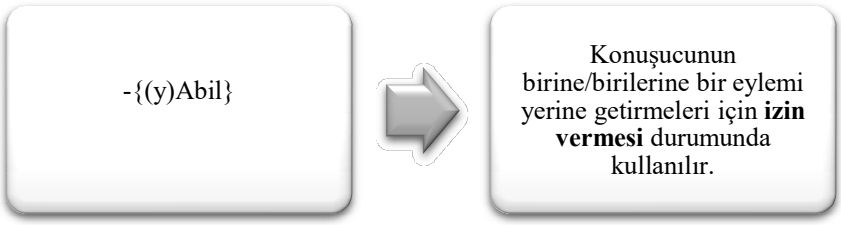
İzin ve zorunluluk gibi eylemlerin sorumlu kişilerce yerine getirilmesi ile ilgili olan yükümlülük kipliğinin dört alt kategorisi bulunmaktadır. Yükümlülük **bir eylemi yüklenme/üzerine alma** konusunda **yasaklama** ya da **izin verme** gibi dinleyiciye yönelik dayatmalara karşılık gelmektedir (Ziegeler, 2006). Yükümlülük kipliği izin, zorunluluk, gereklilik ve buyrumdan başka maneviyat, sosyal kurallar, bireysel sorumluluk ve ahlaki ölçütler bakımından da ele alınan bir kavram olmuştur.

Yükümlülük kipliğinde içsel ve dışsal zorunluluklar mevcuttur (Bhat, 1999). Bunlar dinleyicilerin/kılıcıların **gerçekleştirmek zorunda oldukları yüksek bir düzenden kaynaklanan zorunluluklar**dır (Cevizci, 2010). **İzin**, **zorunluluk**, **gereklilik** ve **buyrum kipliği** yükümlülük kipliğinin alt kategorileridir.

2.3.3.2.1.1. İzin Kipliği İşaretleyicileri

Yükümlülük kipliğinin temel kavramlarından biri olan **izin kipliği zorunluluğun zayıf bir versiyonu**dur. İzin kipliği aynı zamanda istek kategorisi ile de ilişki halindedir.

TT'de izin kipliği **-{(y)Abil}** biçimbirimi ile işaretlenmektedir.

Şema 14. İzin Kipliği İşaretleyicisi -{(y)Abil} Biçimbiriminin İşlevleri

(14) a)"Ödevlerini bitirdikten sonra televizyon izleyebilir."

b) "Kapı açık, içeri girebilirsiniz."

c) "Belirlenen kurallar çerçevesinde yurttaki ortak yaşam alanlarını kullanabilirsiniz."

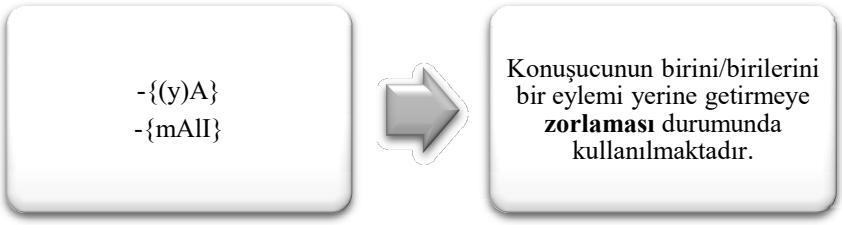
d) "Hastanızı ziyaret edebilirsiniz."

e) "Yalnızca avukatınızla görüşme talep edebilirsiniz."

2.3.3.2.1.2. Zorunluluk Kipliği İşaretleyicileri

Zorunluluk, dinleyiciyi **bir eylemi yerine getirmeye/ getirmemeye zorlayan**, eylemin yerine getirilmesi/ getirilmemesi durumunda **ciddi yaptırımlar**dır. Kanunlar, toplumsal ve dini kurallar dinleyicilere zorunluluk anlamı kodlamaktadır.

TT'de **-{(y)A}** ve **-{mAlI}** zorunluluk işaretleyici biçimbirimlerdir.

Şema 15. Zorunluluk Kipliği İşaretleyicisi -{(y)A} ve -{mAlI} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(15) a) "Banka Personeli: Çalışma saatleri dışında bankada işlem yapamayız."

b) "Hâkim: Söz hakkı almadan konuşamazsınız."

c) "Görevli: Kütüphanede daha sessiz olmalısın."

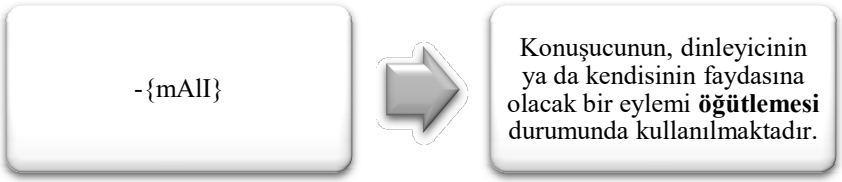
d) "Noter: Satış işlemini gerçekleştirmek için tüm varislerin onayını almalısınız."

e) "Polis: Elinizdeki tüm kamera kayıtlarını bizimle paylaşmalısınız."

2.3.3.2.1.3. Gereklilik Kipliği İşaretleyicileri

Zorunluluk kipliğinden farklı olarak **gereklilik kipliği daha az yaptırım gücü**ne sahiptir. Zorunluluk bildiren eylemler yerine getirilmediğinde ciddi yaptırımlar uygulanırken gereklilik kipliğinde dinleyici ciddi yaptırımlarla karşılaşmaz (Bybee vd., 1994). Gereklilik kipliğinde çoğu zaman **dinleyicinin yararı** gözetilir. Bu türden ifadeleri **tavsiye** olarak değerlendirmek de mümkündür. Gereklilik anlamı her zaman dış kaynaklı olmayabilir. Kimi zaman konuşucu kendisi çıkarı için de gereklilik anlamı işaretleyebilmektedir.

TT'de gereklilik kipliği de zorunluluk kipliğinde olduğu gibi **-{mAlI}** biçimbirimi ile işaretlenmektedir.

Şema 16. Gereklilik Kipliği İşaretleyicisi -{mAlI} Biçimbiriminin İşlevleri

(16) a) "Sınavı kazanmak için planlı çalışmalıyım."

b) "Hasta görünüyorsun bence vakit kaybetmeden doktora gitmelisin."

c) "Konsere yetişmek istiyorsan biraz acele etmelisin."

d) "Son günlerde çok kilo verdin beslenmene dikkat etmelisin."

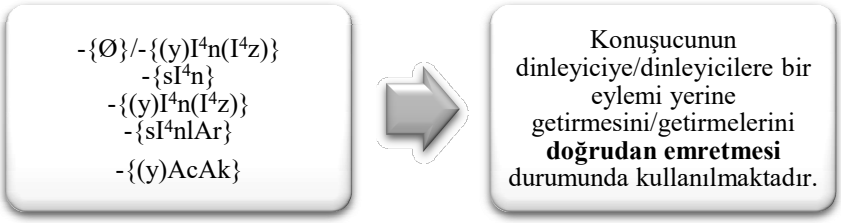
e) "Yaşadıklarını ailenden saklamamalısın."

2.3.3.2.1.4. Buyrum Kipliği İşaretleyicileri

Buyrum kipliğinin işaretlenebilmesi için konuşucunun dinleyiciden statü olarak daha üstün bir konumda olması zorunludur (Usta, 2016).

Buyrum gücüne sahip bir otoritenin varlığı zorunluluk ve buyrum kipliği ilişkisini akıllara getirmektedir. Zorunlulukta konuşucu kimi zaman kendisi için de mevcut düzenden kaynaklanan zorunluluk anlamı kodlayabiliyorken buyrum kipliğinde doğrudan kanun/kural koyucuların istekleri mevcuttur. Dinleyiciye yöneltilen bu isteklerin gerçekleştirilmesi veya gerçekleştirilmemesi mecburi kılınmıştır. Zorunlulukta olduğu gibi eylemlerin gerçekleştirilmesi/ gerçekleştirilmemesi durumunda konuşucunun (buyurucunun) gücü ile orantılı yaptırımlar uygulanmaktadır.

TT'de bu kiplik türü buyrum işlevli ikinci ve üçüncü tekil/çoğul kişi-sayı işaretleyicileri olan -{Ø}/-{(y)I^{4}n(I^{4}z)}, -{sI^{4}n}, -{(y)I^{4}n(I^{4}z)}, -{sI^{4}nlAr} ve -{(y)AcAk} biçimbirimleri ile işaretlenmektedir.

Şema 17. Buyrum Kipliği İşaretleyicileri ve İşlevleri

(17) a) "Verdiğim talimatları hemen yerine getir-{Ø}!"

b) "Derhal burayı terket-{Ø}!"

c) "Zanlıyı hemen yanıma getirecek sin!"

d) "Emri verdiğim an içeriye girecek siniz."

e) "Tüm bildiklerini bize anlatacak sın!"

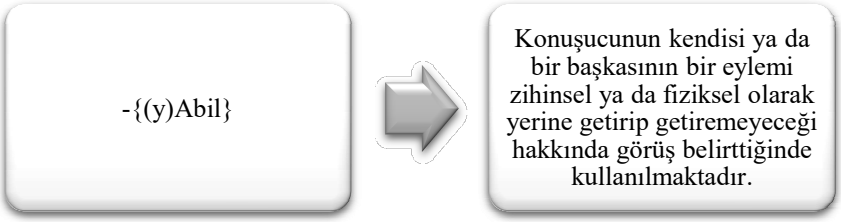
2.3.3.2.2. İçedim Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler

İçedim kipliği henüz gerçekleşmeyen ancak gerçekleşme potansiyeline sahip olan ve öznenin **yeterlilik** ve **isteği** ile ilgili bir kiplik türüdür. İçedim kipliği yükümlülük kipliği gibi bir **otoriteye bağlı değildir** (Palmer, 2001). İçedim kipliği ayrıca yükümlülük kipliği gibi bünyesinde edimsel[22] özellikleri barındırmamaktadır. İçedim kipliği **yeterlilik** ve **istek kipliği** olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmaktadır.

2.3.3.2.2.1. Yeterlilik Kipliği İşaretleyenler

Eylemi gerçekleştiren **kılıcının eyleme ilişkin dâhili şartları sağladığını gösteren yeterlilik kipliği**, gelecekte gerçekleşecek eylemin potansiyelini ifade etmesi bakımından izin kipliğinden ayrılmaktadır (Ziegeler, 2006:263). Yeterlilik kipliği sadece fiziksel aktiviteleri işaret etmez zihinsel yeterlilik de ifade eder.

TT'de yeterlilik kategorisi **-{(y)Abil}** biçimbirimi ile işaretlenmektedir.

Şema 18. Yeterlilik Kipliği İşaretleyicisi -{(y)Abil} Biçimbiriminin İşlevleri

(18) a) "Bir saat boyunca aralıksız koş<u>abil</u>irim."

b) "Farklı dillerden çeviri yap<u>abil</u>irim."

c) "Projeyi istekleriniz doğrultusunda yeniden şekillendir<u>ebil</u>irim."

d) "İstersen sana yüzmeyi öğret<u>ebil</u>irim."

e) "Kitabın eksik kalan kısmını üç hafta içinde bitir<u>ebil</u>irim."

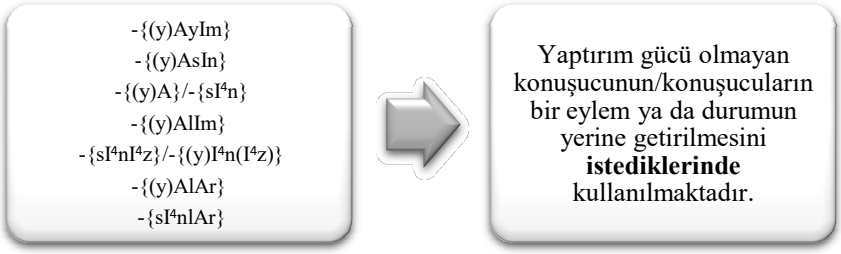
[22] "edimsel (eylem) (performative (verb)) *edimbilim, sözdizim* Söylenişi bir edim/eylem değeri taşıyan tümce ya da eylem; ör. *Özür dilerim* tümcesi salt özne+yüklemden oluşan bir yapı değerinde değildir; aynı anda özür dileme eylemini de gerçekleştiren bir söz eylemdir." (İmer vd., 2011: 111)

2.3.3.2.2.2. İstek Kipliği İşaretleyenler

İstekler, **henüz gerçekleşmemiş ancak gerçekleşme olasılığı taşıyan ifadeler**dir (Aslan Demir, 2007: 3). İstek kipliği ise kavramsal olarak gerçek ya da gerçekdışı olaylarla ilgili önermelere karşın konuşucunun tutumunu ifade eden kiplik türüdür. İstek kipliği, yükümlülük kipliği gibi dinleyici/kılıcı odaklı bir kiplik türü değildir. **İstek kipliği tamamen konuşucu odaklı bir kipliktir.** İstek kipliğinin buyrum kipliğinden farkı yaptırım gücüne sahip bir otoritenin olmamasıdır.

İstek kipliği kategorisinde konuşucu, isteğini dile getirir ancak söz konusu isteğin gerçekleşmesinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Dinleyici, söz konusu isteği gerçekleştirmekte/gerçekleştirmemekte özgürdür. İstekler her zaman bir başkasına yöneltilmez. Dil konuşucuları kimi zaman da **içe dönük isteklerde** (dua, beddua, dilek gibi) de bulunabilirler.

TT'de istek kipliği **-{(y)AyIm}, -{(y)AsIn}, -{(y)A}/-{sI^{4}n}, -{(y)AlIm}, -{sInIz}/-{(y)I^{4}n(I^{4}z)}, -{(y)AlAr}, -{sI^{4}nlAr}** kişi-sayı biçimbirimleri ile birlikte çekimlenmektedir. Bunun yanı sıra **-{Ø}** ve **-{sA}** biçimbirimleri de istek kipliği işaretleyebilmektedirler.

Şema 19. İstek Kipliği İşaretleyen Biçimbirimler ve İşlevleri

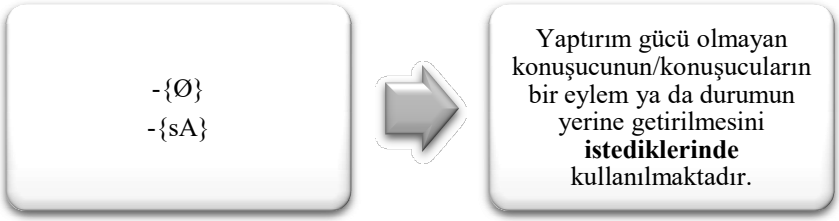
(19) a) "Evden çıkarken anahtarı almayı unutmasın."

b) "Hadi bu akşam bir film izleyelim."

c) "Arkamdan sakın konuşmayasın."

d) "Bebek uyanacak şimdi, televizyonun sesini kısayım."

e) "Aile arasındaki meseleye siz dâhil olmayın."

Şema 20. İstek Kipliği İşaretleyen -{Ø} ve -{sA} Biçimbirimlerinin İşlevleri

(20) a) "Keşke elimden bir şey gelse."

b) "Bize birer kahve ısmarlasan."

b) "İşten dönüşte anneme de uğra-Ø."

c) "Kendine dikkat et-Ø."

d) "Poşetleri mutfağa bırak-Ø."

2.3.4. Kişi Ve Sayı İşlevli Biçimbirimler

Zaman, görünüş ve kiplik işaretleyicilerinden başka **ifade edilen eylem ya da durumun hangi kişi/kişiler tarafından yapıldığını/gerçekleştirildiğini gösteren biçimbirimler** de yüklemde yer almaktadır. Bu biçimbirimler yükleme zaman, görünüş ve kiplik işaretleyicilerinden sonra gelmektedir ve **kendilerinden sonra yalnızca soru işlevli biçimbirim** almaktadırlar (Korkmaz, 2014: 518).

Türkçede kişi ve sayı işlevli biçimbirimler **adıl kökenli, iyelik kökenli** ve **buyrum-istek kiplik işaretleyicileri ile birlikte kullanılan işaretleyiciler** olarak üç kısma ayrılabilir (Boz, 2012: 69).

2.3.4.1. Adıl Kökenli Biçimbirimler

Kişi adıllarının biçimbirim halini almasından oluşan adıl kökenli kişi-sayı işlevli biçimbirimler TT'de **-{(I^4)yor}, -{mAktA}, -{mI^{4}ş}, -{(I/A)r}, -{(y)AcAK}, -{mAlI}** biçimbirimleri ile birlikte kullanılmaktadırlar.

	Adıl Kökenli Biçim-birimler	**-{(I⁴)yor}**	**-{mAktA}**	**-{mI⁴ş}**	**-{(I/A)r}**	**-{(y)AcAK}**	**-{mAlI}**
1.T.K.	+{(y)I⁴m}	gidiyorum	gitmekteyim	gitmişim	giderim	gideceğim	gitmeliyim
2.T.K.	+{sI⁴n}	gidiyorsun	gitmektesin	gitmişsin	gidersin	gideceksin	gitmelisin
3.T.K.	+{Ø}	gidiyor	gitmekte	gitmiş	gider	gidecek	gitmeli
1.Ç.K.	+{(y)I⁴z}	gidiyoruz	gitmekteyiz	gitmişiz	gideriz	gideceğiz	gitmeliyiz
2.Ç.K.	+{sI⁴nI⁴z}	gidiyorsunuz	gitmektesiniz	gitmişsiniz	gidersiniz	gideceksiniz	gitmelisiniz
3.Ç.K.	+{lAr}	gidiyorlar	gitmekteler	gitmişler	giderler	gidecekler	gitmeliler

Tablo 15. Adıl Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri

2.3.4.2. İyelik Kökenli Biçimbirimler

İyelik kökenli biçimbirimler ise önceleri iyelik çekiminde kullanılıyorken zamanla eylem çekiminde de kullanılan biçimbirimlerdir. İyelik kökenli kişi-sayı biçimbirimleri TT'de **-{DI⁴}**, **-{sA}** ile çekime girmektedirler.

	İyelik Kökenli Biçimbirimler	**-{DI⁴}**	**-{sA}**
1.T.K.	+{I⁴m}	gittim	gitsem
2.T.K.	+{n}/+{nI⁴z}	gittin	gitsen
3.T. K.	+{Ø}	gitti	gitse
1.Ç. K.	+{k}	gittik	gitsek
2.Ç. K.	+{nI⁴z}	gittiniz	gitseniz
3.Ç. K.	+{lAr}	gittiler	gitseler

Tablo 16. İyelik Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri

2.3.4.3. Buyrum ve İstek Kipliği İşaretleyicileri ile Birlikte Kullanılan Biçimbirimler

Adıl ve iyelik kökenli biçimbirimlerden farklı olarak bu biçimbirimler yüklemde **hem kiplik anlamı (istek ve buyrum) hem de kişi kategorisi**ni karşılamaktadırlar.

	İstek	**Örnek Kullanım**	**Buyrum**	**Örnek Kullanım**
1.T.K.	-{AyIm}	gideyim	X	X
2.T.K.	-{AsIn}	gidesin	-{Ø}/-{(y)I^{4}n(I^{4}z)}	git-{Ø}/gidiniz
3.T.K.	-{A}/-{sI^{4}n}	gide/gitsin	-{sI^{4}n}	gitsin
1.Ç.K.	-{AlIm}	gidelim	X	X
2.Ç.K.	-{sI^{4}nI^{4}z}	gidesiniz	-{(y)I^{4}n(I^{4}z)}	gidin/gidiniz
3.Ç.K.	-{AlAr}/-{sI^{4}nlAr}	gideler/gitsinler	-{sI^{4}nlAr}	gitsinler

Tablo 17. İstek ve Buyrum Kiplikleri ile Kullanılan Kişi-Sayı Biçimbirimleri

2.3.5. Olumsuzluk İşlevli Biçimbirim

Olumsuzluk, **tümcenin ifade ettiği anlamın bir bölümünün ya da tümünün yadsınma süreci**dir (İmer vd., 2011: 197). Türkçede tümce düzeyindeki olumsuzluk **-{mA}** biçimbirimi ile işaretlenmektedir. Yüklemi ad olan tümcelerde ise **"*değil*"** ilgeci ve **"*yok*"** sözcüğü olumsuz anlamı ifade etmede kullanılmaktadır. Tümceye olumsuzluk anlamı katan -{mA} biçimbirimi yükleme zaman, görünüş ve kiplik eklerinden önce getirilmektedir.

	-{mA}	***değil***	***yok***
1.T.K.	gitmeyeceğim	öğretmen değilim	evde yokum
2.T.K.	gitmeyeceksin	öğretmen değilsin	evde yoksun
3.T.K.	gitmeyecek	öğretmen değil	evde yok
1.Ç.K.	gitmeyeceğiz	öğretmen değiliz	evde yokuz
2.Ç.K.	gitmeyeceksiniz	öğretmen değilsiniz	evde yoksunuz
3.Ç.K.	gitmeyecekler	öğretmen değiller	evde yoklar

Tablo 18. Olumsuzluk İşlevli Biçimbirim ve Sözcük Çekimleri

2.3.6. Soru İşlevli Biçimbirim

Konuşucunun **dinleyiciden bilgi, izin, onay almak** üzere kurmuş olduğu tümceler TT'de soru önadları (hangi), soru adılları (kim) ve soru belirteçleri (ne zaman) ile yapılmaktadır.

TT'de biçimbirim düzeyindeki soru işaretleyicisi ise **+{mI[4]}** biçimbirimidir. Soru işlevli **+{mI[4]} biçimbirimi adıl kökenli kişi biçimbirimlerinden önce yükleme getirilmektedir**.

	Adıl Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimi
1.T.K.	Geliyor muyum?
2.T.K.	Geliyor musun?
3.T.K.	Geliyor mu?
1.Ç.K.	Geliyor muyuz?
2.Ç.K.	Geliyor musunuz?
3.Ç.K.	Geliyorlar mı?

Tablo 19. Soru İşlevli Biçimbirim Çekimi (Adıl Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri ile)

Soru işaretleyicisi +{mI[4]} iyelik kökenli biçimbirimler ile kullanıldığında yüklemin sonuna eklenmektedir.

	İyelik Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimi
1.T.K.	Geldim mi?
2.T.K.	Geldin mi?/Geldiniz mi?
3.T.K.	Geldi mi?
1.Ç.K.	Geldik mi?
2.Ç.K.	Geldiniz mi?
3.Ç.K.	Geldiler mi?

Tablo 20. Soru İşlevli Biçimbirim Çekimi (İyelik Kökenli Kişi-Sayı Biçimbirimleri ile)

+{mI[4]} biçimbirimi istek ve buyrum kipliği kişi-sayı çekimlerinde ise ikinci tekil ve çoğul kişiye/kişilere eklenmez. Bu kipliklerde soru işaretleyicisi yüklemin sonuna eklenmektedir.

	İstek Kipliği İşaretleyicileri ile Kullanımı	**Buyrum Kipliği İşaretleyicileri ile Kullanımı**
1.T.K.	Geleyim mi?	X
2.T.K.	Gelesin mi?	X
3.T.K.	Gele mi?/Gelsin mi?	Gelsin mi?
1.Ç.K.	Gelelim mi?	X
2.Ç.K.	Gelesiniz mi?	X
3.Ç.K.	Geleler mi?/Gelsinler mi?	Gelsinler mi?

Tablo 21. Soru İşlevli Biçimbirim Çekimi (İstek ve Buyrum Kiplik Biçimbirimleri ile)

Değerlendirme Soruları

1. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde -{mI^{4}ş} biçimbirimi zaman işlevli kullanılmıştır?

a. Yağmurdan sırılsıklam olmuştu.
b. Sabahın erken saatlerinde yola çıkmışlar.
c. Yılanı görür görmez çığlık atmıştı.
d. Üzerinden kimlik çıkmamıştı.
e. Sorunun çözülmesi için elinden geleni yapmıştı.

2. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde konuşma anı ile eylemin gerçekleşme anının eş zamanlı olduğunu gösteren bir biçimbirim kullanılmamıştır?

a. Annem akşam için yemek pişiriyor.
b. Çocuklar sokakta bağrışıyorlar.
c. Hâlâ aralarındaki anlaşmazlık devam ediyor.
d. Olaydan sonra ağzını bıçak açmıyor.
e. Her gün düzenli olarak spor yaparım.

3. Geniş zamanla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

a. Genelgeçer doğruları ifade etmede kullanılır.
b. Konuşma anından önce başlayan ancak konuşma anından önce sona eren eylemler/durumlar için kullanılır.
c. Geniş zamanlı eylemlerin gelecekte de devam etmesi beklenir.
d. Kişisel tercihler ve alışkanlıkları ifade etmek için kullanılır.
e. TT'de geniş zaman işaretleyicileri –{(I/A)r}, +{Ø} ve +{DI^{4}r} biçimbirimleridir.

4. Aşağıdakilerden hangisinde -{(y)AcAk} biçimbirimi gelecek zaman ifade etmemektedir?

a. Bu belgeleri derhal başkana teslim edeceksin.
b. Yarın hava yağmurlu olacak.
c. Toplantı bir hafta sonra yapılacak.
d. Sipariş ettiğiniz kitaplar yarın teslim edilecek.
e. Tren beş dakika içinde istasyona varacak.

5. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde hem bitmişlik görünüşü ve hem de geçmiş zaman işaretleyicisi kullanılmıştır?

a. Uzaktan bir müzik sesi geliyordu.
b. Bir günde kitabı bitirmişti.
c. Başkan, olay sonrası açıklama yapacaktı.
d. Elinden her iş gelirdi.
e. Sınavı kazanmak için gece gündüz çalışmaktaydı.

6. Aşağıda yer alan seçeneklerden hangisinde bitmemişlik görünüşü işaretlenmiştir?

a. Ödevlerini bitirmek için kütüphanede tüm gün çalıştılar.
b. Göçmen kuşlar yılda iki defa Kuzey ve Güney yarım küreleri arasında göç ederler.
c. Ankara'dan geçen hafta dönmüş.
d. Görev ihmali yapanların hakkında soruşturma başlatıldı.
e. Her zaman elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştı.

7. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde -{(y)Abil} biçimbirimi farklı bir işlevde kullanılmıştır?

a. Hava bulutlu, yarın yağışlı olabilir.
b. Öngörülerimiz eşliğinde son on yılın en sıcak yazını geçireceğimizi söyleyebiliriz.
c. Evden çok geç çıktı, işe yetişemeyebilir.
d. Üç dilde çeviri yapabilirim.
e. Paketli gıdalarda yer alan koruyucu maddeler insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir.

8. Aşağıdakiler seçeneklerden hangisi konuşucunun bizzat deneyimlediği bir eylemi ifade etmektedir?

a. Polisi görünce hemen kaçmışlar.
b. Yarım saat içinde geleceğini söylemiş.
c. Çekilişi noter huzurunda gerçekleştirdiler.

d. Hayırlı olsun, yeni ev almışsınız.
e. Söylenenlere göre şirket kimi personelleri işten çıkarma kararı almış.

9. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde yükümlülük kipliğinin özelliklerinden bahsedilmemiştir?

a. İçedim kipliği ve yükümlülük kipliği birer eylem kipliği kategorileridir.
b. Yükümlülük kipliğinde içsel ve dışsal zorunluluklar mevcuttur.
c. Kurgusal, çıkarımsal ve varsayımsal kiplik olmak üzere üç alt kategoriye ayrılmaktadır.
d. Yükümlülük konuşucunun dinleyiciye yönelik dayatmalarına karşılık gelmektedir.
e. Yükümlülük kipliğindeki dayatmalar yüksek bir düzenden (kanun, din, ahlak vb.) kaynaklanmaktadır.

10. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde izin kipliği işaretlenmiştir?

a. Bu hızla gidersek uçağı kaçırabiliriz.
b. Müzede fotoğraf çekebilirsiniz.
c. Ailesinin durumdan haberi olmayabilir.
d. Gece boyu çalışırsam ödevimi yarına yetiştirebilirim.
e. Azimli ve sabırlı insanlar her zorluğun üstesinden gelebilir.

11. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde zorunluluk anlamı işaretlenmemiştir?

a. İslam'a göre insanlar birbirlerine hoşgörülü davranmalı.
b. Türk Ceza Kanunu'na göre işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilmemelidir.
c. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne göre herkesin mülkiyet hakkı olmalıdır.
d. Hava çok soğuk, üzerine kalın bir şeyler giyinmelisin.
e. Türk Medeni Kanunu'na göre kimse özgürlüklerini hukuka ve ahlâka aykırı olarak sınırlandıramaz.

12. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde -{mAlI} biçimbirimi gereklilik işlevli kullanılmıştır?

a. Hasta görünüyorsun, doktora görünmelisin.
b. Ödemenizi zamanında yapmalısınız.
c. Hediye biletinizi belirtilen tarih aralığında kullanmalısınız.
d. Evi kiralamak için kira anlaşması yapmalısınız.
e. Yerleşim yerleri içinde 50 km yasal hız sınırını aşmamalısınız.

13. "Bu kiplik türünde yaptırım gücüne sahip konuşucu bir eylemin yerine getirilmesini doğrudan talep eder. Dinleyicinin söz konusu talepleri yerine getirmemesi halinde ciddi yaptırımlar uygulanmaktadır."

Yukarıda yer alan ifadede anlatılan kiplik türü aşağıdakilerden hangisidir?

a. İstek
b. Buyrum
c. Zorunluluk
d. Gereklilik
e. Yeterlilik

14. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde yeterlilik kipliği işaretlenmemiştir?

a. Yardıma ihtiyacım yok, kolilerin hepsini kendim taşıyabilirim.
b. Ortalama bir okuyucu dakikada 150 ile 300 sözcük okuyabilir.
c. Kimi maymun türleri avlarını yakalamak için boylarının 40 katı yükseğe atlayabilirler.
d. Kediler geceleri bulundukları ortamı insanlara göre daha iyi görebilirler.
e. Kışın yağış olmadığı için bu yaz kurak geçebilir.

15. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde istek kipliği işaretlenmemiştir?

a. Size bir Türk kahvesi yapayım.
b. Bugün şehirdeki müzeleri gezelim.
c. Ofis için bir çalışma masası daha alsınlar.
d. Şüpheliyi hemen sorguya alın.
e. Yardım kampanyasından Banu'ya da bahsedin.

16. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde adıl kökenli kişi-sayı işlevli biçimbirim kullanılmamıştır?

a. Yaklaşık 30 kilometre yolumuz kalmış.
b. İki hafta sonra tatile çıkacağız.
c. Bütün zorlukların üstesinden gelmişler.
d. Gece boyunca araba kullandı.
e. Her olumsuzluktan kendisine bir ders çıkarıyor.

17. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde iyelik kökenli kişi-sayı işlevli biçimbirim kullanılmıştır?

a. Dosyaları genel müdürlüğe teslim ettim.
b. Bir hafta sonu pikniğe gidelim.
c. Herkese eşit pay versinler.
d. İşlerini yarına kadar halletsin.
e. Konuyu daha iyi anlamak için derste işlenenleri tekrar edin.

18. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde kişi-sayı işlevli biçimbirimlerine ait olmayan bir özellik verilmiştir?

a. Eylem ya da durumun hangi kişi/kişiler tarafından gerçekleştirildiğini gösterirler.
b. Zaman, görünüş ve kiplik biçimbirimlerinden önce yükleme eklenmektedirler.
c. Kendilerinden sonra yalnızca soru işlevli biçimbirim almaktadırlar.
d. Buyrum ve istek kipliği işaretleyicileri ile birlikte kullanılan kiş-sayı biçimbirimlerinde hem kiplik hem de kişi kategorisi karşılanmaktadır.
e. İyelik kökenli kişi-sayı biçimbirimleri önceleri iyelik işlevli kullanılıyorken zamanla eylem çekiminde de kullanılmıştır.

19. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde olumsuzluk ile ilgili yanlış bilgi verilmiştir?

a. Yüklemi ad olan tümcelerde değil ilgeci ve yok sözcüğü olumsuzluk anlamı işaretler.
b. Türkçede tümce düzeyindeki olumsuzluk -{mA} biçimbirimi ile işaretlenmektedir.
c. Olumsuzluk, tümcenin anlamının yadsınma sürecidir.
d. -{mA} biçimbirimi iyelik kökenli kişi-sayı biçimbirimlerinden sonra kullanıldığında yüklemin sonuna eklenmektedir.
e. Olumsuzluk bildiren -{mA} biçimbirimi yüklemde kişi-sayı işlevli biçimbirimlerden önce kullanılmaktadır.

20. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde soru işlevli biçimbirim ile ilgili yanlış bilgi verilmiştir?

a. Soru işlevli +{mI^4} biçimbirimi yükleme zaman, görünüş ve kiplik biçimbirimlerinden önce eklenmektedir.
b. TT'de +{mI^4} biçimbiriminden başka kimi önadlar, adıllar ve belirteçler de tümcede soru anlamı işaretleyebilmektedirler.
c. Soru işlevli +{mI^4} adıl kökenli kişi-sayı biçimbirimlerinden önce yükleme getirilmektedir.
d. Soru işlevli +{mI^4} biçimbirimi istek ve buyrum kipliği kişi-sayı çekimlerinde ikinci tekil ve çoğul kişiye/kişilere eklenmez.
e. Soru işlevli biçimbirim konuşucunun dinleyiciden bilgi, izin ve onay almak üzere kurduğu tümcelere eklenmektedir.

Cevap Anahtarı

1. B

-{mI^{4}ş} biçimbiriminin zaman işlevinin sorulduğu soruda A, C, D ve E seçenekleri yüklemde geçmiş zamanı değil bitmişlik görünüşünü işaretlemektedirler. B seçeneğinde ise konuşucu yola çıkma eyleminin geçmiş zamanda gerçekleştiğini işaretlemek üzere -{mI^{4}ş} biçimbirimini kullanmıştır.

2. E

Eylemin gerçekleşme anı ile konuşma anının aynı anda gerçekleştiği (şimdiki zaman) bilgisinin sorulduğu bu soruda A, B, C, D seçeneklerinde yer alan yüklemlerde -{(I^4)yor} biçimbirimi şimdiki zaman işaretlemekte iken E seçeneğinde diğer seçeneklerden farklı olarak geniş zaman işaretlenmiş ve bu işaretlemede -{(I/A)r} kullanılmıştır.

3. B

Geniş zaman ile ilgili genel bilgilerin sorulduğu soruda A, C, D ve E seçenekleri geniş zamanın özelliklerini verirken B seçeneğinde geçmiş zamandan bahsedilmiştir. Oysa geniş zaman konuşma anından önce başlayan ve gelecekte de devam edeceği öngörülen eylem ya da durumlar için kullanılmaktadır.

4. A

Gelecek zamanın -{(y)AcAk} biçimbirimi ile işaretlenmediği seçeneğin istendiği soruda B, C, D ve E seçeneklerinde -{(y)AcAk} biçimbirimi eylemin konuşma anından sonra gerçekleşeceği bilgisini verirken A seçeneğinde bu biçimbirim yüklemde zaman değil buyrum kipliği işaretlemektedir.

5. B

Hem eylemin tamamlandığını gösteren bitmişlik görünüşü hem de eylemin geçmiş zamanda gerçekleştiğini ifade eden seçeneğin cevap olarak istendiği soruda A, C, D ve E seçeneklerinde bitmemişlik görünüşü ve geçmiş zaman işaretlenirken B seçeneğinde -{mI^{4}ş} ve -{DI^4} biçimbirimlerinden oluşan dizilim eylemin bittiğini ve geçmiş zamanda gerçekleştiğini göstermektedir.

6. B

Bitmemişlik görünüşünün işaretlendiği seçeneği isteyen soruda A, C, D ve E seçeneklerinde -{mI^{4}ş} ve -{DI^4} biçimbirimleri bitmişlik görünüşü

işaretlerken B seçeneğinde yer alan -{(I/A)r} biçimbirimi eylemin henüz bitmediğini, devam ettiğini işaretlemektedir.

7. D

-{(y)Abil} biçimbiriminin farklı işlevinin sorulduğu soruda A, B, C ve E seçeneklerinde -{(y)Abil} bilgi kipliği işaretlerken D seçeneğinde yeterlilik kipliği işaretlemektedir.

8. C

Konuşucunun bizzat deneyimlediği eylem bilgisini yani kanıtsal kiplik kategorisinden olan duyusal kipliğin sorulduğu soruda A, B, D ve E seçeneklerinde aktarımsal kiplik işaretlenirken C seçeneğinde -{DI^4} biçimbirimi ile duyusal kiplik işaretlenmiştir.

9. C

Eylemlerin sorumlu kişi/kişiler tarafından yerine getirilmesi işaretleyen yükümlülük kipliği hakkındaki bu soruda A, B, D ve E seçenekleri yükümlülük kipliğinin özelliklerini verirken C seçeneği tamamen farklı bir kategori olan önerme kipliğinin alt kategorisine (bilgi kipliği) ait bir özelliktir.

10. B

Konuşucunun dinleyiciye bir eylemi yerine getirmesine dair verdiği izni -{(y)Abil} ile işaretlenen izin kipliği bilgisinin sorulduğu soruda A, C, D ve E seçeneklerinde bu biçimbirim olasılık bildiren önermeler oluşturmak için yani bilgi kipliği işaretlemek için kullanılırken B seçeneğinde izin anlamı işaretlemek için kullanılmıştır.

11. D

Dinleyiciyi bir eylemi yerine getirmeye zorlayan ve eylemin yerine getirilmemesi durumunda ciddi yaptırımlar uygulanan zorunluluk kipliğinin işaretlenmediği seçeneği soran soruda A, B, C ve E seçeneklerinde -{mAlI} biçimbirimi zorunluluk kipliği işaretlerken D seçeneğinde söz konusu biçimbirim gereklilik anlamı işaretlemiştir. D seçeneğindeki konuşucunun önerisinin yerine getirilmesi dinleyicinin inisiyatifindedir. Oysa diğer seçeneklerde dinleyicilerin sözü edilen zorunlulukları yerine getirilmesi gerekmektedir.

12. A

-{mAlI} biçimbiriminin gereklilik işlevli kullanıldığı seçeneği isteyen bu soruda B, C, D ve E seçeneklerinde söz konusu biçimbirim zorunluluk anlamı işaretlemiştir. A seçeneğinde ise dinleyicinin yararına verilen bir tavsiye anlamı mevcuttur. A seçeneğindeki -{mAlI} biçimbirimi gereklilik anlamı işaretlemiştir.

13. B

Soruda yer alan alıntı buyrum kipliğini tanımlayan ve açıklayan bir alıntıdır. A, C, D ve E seçeneklerde yer alan istek, zorunluluk, gereklilik kiplikleri buyrum kipliğinden ayrılmaktadır. Buyrum kipliğinde doğrudan emir verme esastır. E seçeneğindeki yeterlilik kipliği ise diğer kiplik türlerinden farklı olarak konuşucunun fiziksel ve zihinsel yeterliliklerine işaret etmektedir.

14. E

Konuşucunun fiziksel ve zihinsel yeterliliklerine işaret eden yeterlilik kipliği bilgisinin sorulduğu bu soruda A, B, C ve D seçeneklerinde -{mAlI} biçimbirimi yeterlilik anlamı işaretlerken, E seçeneğinde bilgi kipliği işaretlemektedir.

15. D

Henüz gerçekleşmemiş ancak gerçekleşme olasılığı taşıyan ifadelerin işaretlendiği kiplik türüne dair sorulan bu soruda A, B, C ve E seçeneklerinde istek kipliği işaretleyicisi olan kişi-sayı biçimbirimleri ile istek anlamı işaretlenirken D seçeneğinde -{(y)I^{4}n} biçimbirimi ile buyrum kipliği işaretlenmiştir.

16. D

Adıl kökenli kişi-sayı biçimbirimleri hakkındaki bu soruda A, B, C ve E seçeneklerinde adıl kökenli kişi-sayı biçimbirimleri yer almış, D seçeneğinde ise iyelik kökenli kişi-sayı biçimbirimlerden bir olan +{Ø} yer almıştır.

17. A

İyelik kökenli kişi-sayı biçimbiriminin yer aldığı seçeneğin doğru cevap olduğu bu soruda B, C, D ve E seçeneklerinde buyrum ve istek kipliği ile birlikte kullanılan kişi-sayı biçimbirimleri yer almaktadır. A seçeneğinde ise iyelik kökenli kişi-sayı biçimbirimi olan +{Im} kullanılmıştır.

18. B

Kişi-sayı işlevli biçimbirimlerin özelliklerinden bahsetmeyen seçeneği doğru cevap olarak isteyen bu soruda A, C, D ve E seçenekleri kişi-sayı işlevli biçimbirimlerin birer özelliği iken B seçeneği söz konusu biçimbirimlerin bir özelliği değildir. Bu biçimbirimler yükleme zaman, görünüş ve kiplik işaretleyicilerinden önce değil sonra eklenmektedirler.

19. D

Olumsuzlukla ilgili yanlış verilen seçeneğin istendiği soruda A, B, C ve E seçeneklerinde olumsuzluğa ve olumsuzluk biçimbirimi olan -{mA} işaretleyicisine ait bilgiler yer almakta iken D seçeneği söz konusu biçimbirimin bir özelliğinden bahsetmemiştir. İyelik kökenli kişi-sayı biçimbirimlerinden sonra kullanıldığında yüklemin sonuna eklenen biçimbirim soru işlevi gören +{mI^4} biçimbirimidir.

20. A

Soru işlevli +{mI^4} biçimbirimine dair yanlış bilginin tespitinin istendiği soruda B, C, D ve E seçeneklerinde söz konusu biçimbirimin özelliklerinden bahsedilmiştir. A seçeneğinde yer alan "yükleme zaman, görünüş ve kiplik biçimbirimlerinden önce eklenmektedir" ifadesi ise soru işaretleyicisi +{mI^4}'ya ait değil olumsuzluk işaretleyicisi -{mA} biçimbirimine ait bir özelliktir.

Bölüm Kaynakçası

ASLAN DEMİR Sema, (2007) "İstek Kipliği, Gerçeklik ve Gerçekleştirilebilirlik", *VIII. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*, Konya, s. 1-12.

BALCI Ayla, (2012) "Biçimbilim IV: Çekimsel Biçimbilim", *Genel Dilbilim-I*, Ed. Sumru Özsoy ve Zeynep Erk Emeksiz, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, Eskişehir, s. 90-127.

BHAT D. N. Shankara, (1999) *The Prominence of Tense, Aspect and Mood*, John Benjamin Publishing, Amsterdam.

BOZ Erdoğan, (2012) *Türkiye Türkçesi Biçimsel ve Anlamsal İşlevli Biçimbilgisi (Tasnif Denemesi)*, Gazi Kitabevi, Ankara.

BYBEE Joan; PERKİNS, Revere ve PAGLİUCA, William, (1994) *The Evolution of Grammar Tense, Aspect, And Modality In The Languages of The World*, The University of Chicago Press, Chicago.

CEVİZCİ Ahmet, (2010) *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.

COATES Jennifer, (1995) "The Expression of Root and Epistemic Possibility in English", *Modality in Grammar and Discourse*, John Benjamin Publishing, Amsterdam&Philadelphia, s. 55-66.

COMRIE Bernard, (1985) *Tense*, Cambridge University Press, Cambridge.

CORCU Demet, (2005) "Zorunluluk Kipliği Belirtisi -mAlI'nın Anlamsal İç Yapısı", *Dilbilim Araştırmaları*, s. 33-44.

ERGUVANLI TAYLAN Eser, (1993) "Türkçede -DIK Ekinin Yan Tümcelerdeki İşlevleri Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları*, Hitit Yayınevi, Ankara, s. 161-171.

FRAWLEY William, (2009) *Lingusitic Semantics*, Routledge, New York.

İMER Kamile; KOCAMAN Ahmet ve ÖZSOY Sumru, (2011) *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

KAMACI GENCER Duygu, (2018) *Anlamsal Bir Fenomen Olarak Kiplik: Dede Korkut Örneği*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

KORKMAZ Zeynep, (2014) *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

KRATZER Angelika, (1991) "Modality", *Semantik: Ein internationales Handbuch zeitgenoessischer Forschung*, Mouton de Gruyter, Berlin, s. 639-650.

LARREYA Paul, (2009) "Towards a Typology of Modality in Language", *Modality in English, Theory and Description*, Mouton de Gruyter, Berlin, s. 9-30.

ÖZMEN VELD Neslihan, (2006) "Anlamsal ve Edimsel Düzlemde Türkçede Tanıtsallık", *Dil ve Edebiyat Dergisi*, No: 3, Sayı: 2.

PALMER Frank Robert, (2001) *Mood and Modality*, Cambridge University Press, Cambridge.

SARGIN Meltem, (2014) "Türkçede Verilen Bilginin Kaynağına İlişkin Tutumu Belirleyen Dilsel Düzenekler", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16, s. 366-393.

USTA Çiğdem, (2016) "Üçüncü Kişiye Emrin Semantiği", *Bilig*, Sayı: 77, s. 319-338.

ZİEGELER Debra, (2006) "Mood and Modality in Grammar", *Encyclopedia of Language and Linguistics*, Elsevier, s. 259-267.